

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Mari-Liis Haas
AÜSA4

MITMIKE PEREDE RAHULOLU JA TOIMETULEK IGAPÄEVAELUGA

Lõputöö

Juhendaja: lektor Valter Parve
Kaasjuhendaja: lektor Kandela Õun

Pärnu 2014

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Mitmike sünd ja kasvatamine.....	5
1.1. Mitmike sündimine	5
1.2. Mitmike vanematele pakutav riigipoolne tugi ja majanduslik toimetulek.....	9
1.3. Mitmike vanemate igapäevaelu ja probleemid	13
1.3.1. Mitmike sünniga kaasnevad lisakulutused.....	13
1.3.2. Mitmikke kasvatava perekonna omavahelised suhted ning nende mõju peres kasvavatele lastele.....	15
1.3.3. Mitmike perede tugivõrgustik	18
1.3.4. Mitmike sünnitamisest ja kasvatamisest tulenev stress	20
2. Uurimus mitmike perede rahulolu ja igapäevaeluga toimetuleku kohta.....	23
2.1. Uurimisprobleemi seade, uurimiseesmärk ja –küsimused	23
2.2. Andmekogumise meetod ja protsess	24
2.3. Valimi kirjeldus.....	26
2.4. Uurimisandmete analüüs ja uurimistulemused	29
2.4.1. Mitmike sünni ja kasvatamisega seotud tunded ning mõju pereelule.....	29
2.4.2. Mitmike vanematele pakutav riigipoolne tugi	35
2.4.3. Mitmike perede tugivõrgustik	42
2.5. Järeldused ja ettepanekud.....	44
Kokkuvõte	49
Viidatud allikad.....	52
Lisad.....	56
Lisa 1. Mitmike perede küsitluse ankeet.....	56
Summary	66

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on ühiskonnas palju perekondi, kus on kasvamas kaksikud või kolmikud. Tihtipeale võib ühe lapse asemel korraga mitme sündimine ja kasvatamine mõjutada vanemate omavahelisi suhteid, isiklikku rahulolu ja ka perekonna toimetulekut.

Üldiselt sünnib iga aastaga nii Eestis kui ka mujal maailmas üha enam kaksikuid ja kolmikuid. Seoses nende perede arvukuse tõusuga peaks ka rohkem tähelepanu pöörama mitmike perede probleemidele ja nende võimalikele lahendustele. Seda, milliste probleemidega puutuvad kokku mitmike vanemad seoses nende laste sünnitamise ja kasvatamisega, on Eestis uuritud vaid põgusalt.

Käesoleva lõputöö teema on aktuaalne seetõttu, et hetkel kehtiv seadus ei tee vahet ühe või mitme lapse sünni puhul. Selle järgi käsitletakse kolmikute ja enamate mitmikega peret toetuste maksmisel nagu kolme- või enamalapselist peret. Samamoodi makstakse ka igakuist lapsetoetust ja lapsehooldustasu kolmikute ja enamate mitmike puhul nii nagu kolme või enama lapsega perele. Eestis toetatakse tänasel päeval laste sündi heldelt, kuid mitmike kasvatamine, harimine ja nende eest hoolitsemine nõuab perelt kolmekordseid või suuremaid väljaminekuid samaaegselt. (Pikhof jt 2012)

Antud lõputöö eesmärgiks on välja selgitada mitmike perede probleemid, analüüsida nende igapäevaeluga toimetulekut ja üldist rahulolu seoses mitmike kasvatamisega.

Uurimisülesanded on püstitatud alljärgnevalt:

- tutvuda teemakohase erialakirjandusega ning tuua välja mitmike sünnitamise ja kasvatamisega seotud teoreetilised aspektid;
- kavandada uurimus;

- läbi viia empiiriline uuring mitmike vanemate seas ning analüüsida kogutud andmeid;
- tuginedes teooriale ja kogutud andmetele välja tuua olulisemad järeldused mitmike perede igapäevaeluga rahulolu ja toimetuleku kohta ning teha ettepanekud nende perede toetamiseks.

Töö koosneb kahest peatükist, millest esimeses antakse teoreetiline ülevaade mitmike sünniga seonduvast ning nende vanemate majanduslikust toimetulekust ja riigi poolt pakutavast abist. Samuti kirjutatakse käesoleva lõputöö teooria osas ka kaksikute ja kolmikute vanemate igapäevaprobleemidest nagu mitmike sünniga kaasnevatest lisakulutustest, pere omavahelistest suhetest ja ka mõjust teistele perekonnas kasvavatele lastele. Ühtlasi käsitletakse selles peatükis ka mitmike perede tugivõrgustiku rolle ja pööratakse tähelepanu kaksikute või kolmikute sünnist ja kasvatamisest tulenevale stressile.

Lõputöö teises peatükis keskendutakse uurimusele, mis on läbi viidud kvantitatiivsel meetodil mitmike perede rahulolu ja igapäevaeluga toimetuleku välja selgitamiseks. Töö selles osas antakse alapeatükkide kaupa ülevaade uuringu metoodikast, uurimistulemustest ning samuti järgnevad sellele järeldused ja ettepanekud mitmike perede toetamiseks.

Töö autor tänab oma juhendajaid Valter Parvet ning Kandela Õuna, kes aitasid kaasa töö koostamisele.

1. MITMIKE SÜND JA KASVATAMINE

1.1. Mitmike sündimine

Kõikjal maailmas on väga palju vanemaid, kes saades teada enda või oma kaaslase rasedusest, saavad uue üllatuse osaliseks, kui teatatakse, et ühe lapse asemel on sündimas hoopis mitu. Ühest küljest võib see olla suurepärane uudis neile, kes on nagunii planeerinud mitut last oma perekonda, kuid teisest küljest võib sellise uudise kuulmine teha tulevase lapsevanemaid ka murelikuks. Eelkõige just seetõttu, et suure tõenäosusega on nii vaimselt kui ka füüsiliselt lapsevanemate koormus mitmikega suurem kui ühe lapse sündides. Ühtlasi lisanduvad sellele ka kahe- või kolmekordsed kulutused, mis on vaja teha korraga. See tähendab, et mitmike sündimine võib paljusid vanemaid muretsema panna oma majandusliku olukorra üle.

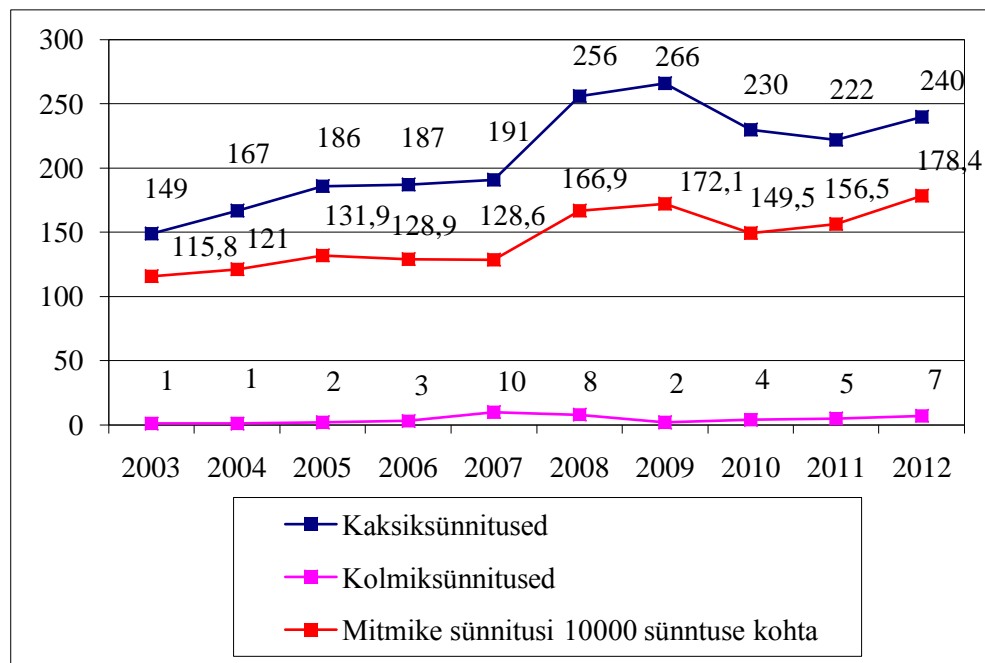
Viimase 20 aasta jooksul on mitmike eostamise võimalused kasvanud suuresti tänu kunstliku viljastamise suuremale kasutamisele. Suurbritannias sünnib neid lapsi igal aastal kokku ligi 9000 komplekti. Kaksikuid sünnib seal loomulikult teel eostades üks kord 80 sünni kohta ja kolmikuid üks kord 6400 sünni kohta. Võib öelda, et enamasti on kolme või enama looteaga rasedused viljakusravi tulemus. Sellisel juhul on arstid kasutanud enamasti ravimeid, mis on stimuleerinud mitme munaraku vabanemist ja viinud emakasse mitu embrüot, et suurendada õnnestunud rasestumise tõenäosust. Reaalselt eostatakse palju rohkem kaksikuid kui neid tegelikult sünnib. Neid juhtumeid nimetatakse „kadunud kaksiku” sündroomiks ja see tähendab seda, et üks loode kukub iseeneslikult tavaliselt esimese trimestri jooksul ära ning imendub teise loote, platsenta või ema organismi, jättes mulje nagu oleks teine kaksik kadunud. (Deans 2003: 15)

Samas on mitmikel võrreldes üksikrasedustega suurem risk saada sünnitrauma ning seda on enne sünnitamist nende laste puhul raskem tuvastada (Zhang jt 2012).

Kaksikuid võib sündida kahte erinevat tüüpi – ühemunakaksikud ja erimunakaksikud. Ühemunakaksikud ehk identsed kaksikud pärinevad ühest viljastatud munarakust, mis on varases arengujärgus pooldunud kahte ossa. Tavaliselt jagavad kaksikud platsentat ja ümbritsevat membraani ja lootekotti, kuid samas on neil eraldi nabanöör, mis on ühendatud ema verevarustusega. Need kaksikud on geneetiliselt identsed ja seega samast soost. Erimunakaksikud ehk kahest eraldi viljastatud munarakust arenema hakkavad kaksikud kasvavad emakas eraldi ning neil on mõlemal oma platsenta. Nad võivad olla ühest või erinevast soost. Need kaksikud on õed-vennad ning jagavad 50 protsenti samu geene nagu teisedki õed-vennad. (Smith jt 2008: 26)

Kaksikutest enamate mitmike puhul nagu kolmikud ja nelikud – jne võib esineda mõlemaid, nii identseid kui ka mitteidentsid lapsi. Võimalike variantidena võivad viljastuda kolm – või neli või rohkem – munarakku, tekitades kolmikud. Teise võimaliku variandina võib jaguneda üks viljastatud munarakk identseteks kaksikuteks ja teisest munarakust areneb kolmas loode – tulemuseks on kolmikud, kellest kaks on identsed ja üks mitte. Samuti võib jaguneda üks munarakk kolmeks ja tekivad identsed kolmikud. (Deans 2003: 16)

Eestis sündinud kaksikute ja kolmikute kohta on võimalik andmeid saada Statistikaameti kodulehel olevast andmebaasist. Mitmike sünnituste arv on Eestis viimastel aastatel tõusnud (vt joonis 1). Võrreldes kümne aasta taguse seisuga on aastaks 2012 nii kaksikute kui ka kolmikute sündide arv suurenenud (mitmike sünnitusi 1000 sünnituse kohta). Kui 2003. aastal oli Eestis sündinud 149 paari kaksikuid ja ühed kolmikud, siis 2012. aasta lõpu seisuga oli kaksiksünnituste arv 240 ja kolmikute puhul 7. (Sünnituste arv... 2013)

Joonis 1. Mitmike sünnitused Eestis aastatel 2003–2012 (Statistikaamet, autori koostatud).

Kirjandusest lähtudes on üks suuri tegureid, mis põhjustab kaksikrasedust, seotud kehavälise viljastamisega. Teise tegurina võib välja tuua naiste sünnitusvanuse tõusu (vanuse kasvades suureneb kaksikraseduse tõenäosus) ning kolmandaks tuleb nimetada teisi abistava reproduktsiooni meetodeid (ovulatsiooni indutseerimine ja emakasisene viljastamine). (Allvee 2012: 13) Nagu eelnevalt öeldud, siis sünnitusvanuse tõus ehk pärast 35. eluaastat rasedaks jäämine suurendab võimalusi kaksikuid saada. Samas kahemunakaksikute saamise võimalus suureneb kuni 35. eluaastani ja peale seda see tõenäosus jällegi väheneb. Seda põhjustavaks teguriks võib olla asjaolu, et vanemaks saades toodab naise organism loomulikult teel ovulatsiooni stimuleerivaid hormone, mis võib panna munasarjad vabastama iga kuu rohkem kui ühe muna. Kaksikute saamise tõenäosus on ka suuremakasvulistel ja pikematel naistel, kuid võimalused võivad suureneda ka iga järgmise rasedusega. Kaldumus sünnitada kahemunakaksikuid võib olla päritud ka ema poolt, kuid tundub kehtivat ka rassiline soodumus: mustanahalistel naistel on kõige suurem tõenäosus saada kaksikuid ja asiaatidest naistel kõige väiksem. (Deans 2003: 16)

Nagu mujal maailmaski on vanemad mitmike sünni üle väga rõõmsad, nii on ka paljudes Aafrika kultuurides, kus kaksikute sünd annab põhjust seda sündmust tähistada. Seal nähakse neid kui kingitust, kui viljakuse sümbolit. Tihtipeale pannakse seal kaksikutele nimed, mis identifitseerivad neid erilistena terve elu. (Gormly 1997: 47)

Kõikjal maailmas on väga palju peresid, kes on samuti mitmike ootamise üle väga õnnelikud, kuid headele uudistele võivad vahel järgneda ka halvemad, kuna mitmikrasedus võib sageli olla raskem kui ühte last ootavatel emadel. Mitmikrasedusega naised on selgelt kõrge riski kategoorias ja nad peaksid saama spetsiaalset sünnituseelset hooldust. Nende emade puhul soovitatakse rohkem nõustamist ja toetamist ning täiendavalt rohkem kehalisi läbivaatusi, täpsemalt just ultraheliuuringuid. (Harvey jt 1991: 18) Suurem risk emale võib tekkida ka raseduse alguses, kui suureneb vaginaalne verejooks ja see jätkub kogu raseduse jooksul ning ka laste sünnitamisel, seetõttu on neil naistel komplikatsioonide esinemissagedus suurem. Neil lastel on võrreldes üksinda sündinutega suurem tõenäosus suremusele ja haigestumisele. (Harvey jt 1991: 11) Võib öelda, et üsna paljud kaksikute vanemad peavad silmitsi seisma raske kaotusega. Neil mitte ainult ei ole kaks korda suurema riskiga imikud, kuid ka sünnituseelsete suremuste arv on neil umbes neli korda suurem kui üksiklastel. (Harvey jt 1991: 49)

Tihtipeale on mitmike sündimine keeruline protsess, kuna ühe lapse asemel peavad arstid abistama ja pingutama kahe lapse nimel. Suure tõenäosusega sünnivad kaksikud ja kolmikud keisrilõikega, kuigi mõned kaksikud tulevad edukalt ilmale ka vaginaalsünnitusega (Sandbank 2008: 188). Samuti vajavad kaksikud sageli pärast sündi rohkem arstiabi kui üksiklapsed ning nende kaal on sündimisel madalam. See võib tähendada pikemat haiglas viibimist kas ühele või mõlemale lapsele. Ka oma esimestel varajastel eluaastatel on üksinda sündinud lapsed tihtipeale tervemad ja arenevad kiiremini kui kaksikud (Berk 2002: 57).

Nii mitmikke ootav kui ka värske kaksikute või kolmikute ema vajab suuremat tuge, nõustamist ja tähelepanelikkust spetsialistide poolt. Seda eelkõige seetõttu, et need kõrgema riskiga rasedad oleksid võimalikult hästi ettevalmistatud eelseisavaks raseduseks, sünnitamiseks ning ka uue elukorraldusega igapäevaeluks.

1.2. Mitmike vanematele pakutav riigipoolne tugi ja majanduslik toimetulek

Kõikjal maailmas on kaksikuid ja kolmikuid kasvatavatel peredel päevast päeva palju rahalisi väljaminekuid ning laste kasvades ning aastate möödudes need kulutused järjest suurenevad. Selleks, et säilitada mitmike vanemate toimetulekut on väga tähtsal kohal lastega peredele pakutavad toetused ja teenused.

Olulist rolli vaesusesse sattumisel mängib leibkonna koosseis. Ühiskonnas võib ohustatud leibkondadeks pidada nii lasterikkaid peresid kui ka üksikvanemaga peresid (Vaesus Eestis... 2011). Kaksikuid ja kolmikuid kasvatavad pered võivad väga sageli kuuluda nende ohustatud leibkondade hulka, kuna mitmike sünnitamise ja kasvatamisega võib kaasneda vanemate omavaheline eemaldumine üksteisest, lahusus, suurem stress ja muud tegurid ning seetõttu paljud ka neist vanematest kasvatavad oma lapsi üksinda. Samuti võib neid pidada riskirühmaks ka seetõttu, et tihtipeale ongi mitmikke kasvatavad pered lasterikkad, kuna lisaks kaksikutele või kolmikutele võib peres ka teisi ehk üksikuna sündinud lapsi kasvada.

Toimetulekut võib pidada inimese kohanemise üheks liigiks. Inimese terve elu on seotud kohanemisega, mis tähistab erinevaid protsesse, mille vahendusel indiviid tuleb toime oma isiklike tahtmistega ja vajadustega ning ühtlasi ka väliskeskkonna nõudmistega. Välistingimuste kõrval määrab toimetuleku suurel määral isiku enda kohanemisevõime. Kohanemisevõime näitab indiviidi suutlikkust hinnata erinevaid olukordi ja oma toimetulekuressursse ning toimida vastavalt neile nii, et inimese psühholoogiline heaolu säilib või taastub. (Kera 2004: 77)

Lapsevanema toimetulekut mõjutab ka ühiskonna suhtumine lapsesse ja peresse. Sealhulgas on tähtsad nii poliitilised otsused, seadused, avaliku sektori toetused ja teenused, võimalused võrgustikutööks, kuid ka riigi ja omavalitsuste haldussuutlikkus lapse ja pere probleemide lahendamisel (Tamm 2004: 28). Tihtipeale suhtuvad inimesed mitmikesse ning nende peredesse positiivselt ja uudishimulikult, kuid leidub ka neid kes haletsevad, halvustavad või tunnevad hoopis kadedust. Seetõttu oleks tähtis, et ka nendele peredele pöörataks rohkem tähelepanu, et ka ühiskond mõistaks nende vanemate võimalikke raskusi seoses mitmike sünni ja kasvatamisega.

Praeguseks hetkeks on Eestis laste- ja peretoetuste süsteem välja kujunenud, kuid selle tõhustamiseks on vaja arvestada erinevatesse riskirühmadesse kuuluvate lastega perede huvisid. Tähtsaks peetakse seda, et lapsevanemate toimetuleku parandamiseks oleks vaja toetuste kõrval arendada pere üldise toimetuleku huvides peredele suunatud teenuseid, et suurendada perede iseseisvat toimetulekut ja ennetada probleemide tekkimist. (Tamm 2004: 40) Statistikaamet on oma andmetes välja toonud selle, et 2011. aastal elas suhtelises vaesuses iga kuues Eesti laps ning absoluutses vaesuses või sügavas materiaalses ilmajäetuses iga üheteistkümnnes (Iga kuues... 2014). Seetõttu ongi laste vaesuses elamine ja nende perede toimetulek ajakirjanduses viimasel ajal palju räägitud teema. Ühtlasi üritatakse ka poliitilisel maastikul vastu võtta uusi otsuseid ja seadusi, mis aitaks lastega perede toimetulekut parandada.

Lapsega perele on väga tähtsaks toetuste olemasolu. Eestis tuntakse ja eelistatakse universaalse lastetoetuse põhimõtet. Selle põhimõtte järgi toetatakse iga last, arvestamata perekonna ja lapsevanema majanduslikke võimalusi ja olukorda. Samas on nendele peredele olulised ka individuaalsed toetused, mis tuleks siduda lapsevanema motivatsiooni ja vastutuse tõstmisega. (Tamm 2006: 43-44)

Hetkel on Eestis ühekordselt makstavaks riiklikuks peretoetuseks sünni- ja lapsendamistoetus, mille suurus on 320 eurot. Eelmisel aastal ehk 1. juulist 2013 tõusis kolmikute ja suurema arvu mitmike sünni ühekordne sünnitoetus 1000 euro peale lapse kohta ehk kolmikute ühekordne sünnitoetus tõsteti 3000 euroni, nelikutel 4000 euroni jne. (Sotsiaaltoetused 2014) Lisaks neile on Eestis olemas veel teisigi peretoetusi nagu lapsetoetus, lapsehooldustasu, üksikvanema lapse toetus, ajateenija lapse toetus, eeskostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, elluastumistoetus, 7- ja enamalapselise pere vanema toetus (Peretoetuste liigid 2013). Kuigi kolmikute vanematele pakutakse suurema sünnitoetuse näol lisatoetust, siis kaksikute vanematele eraldi lisatoetust riigi poolt ei ole. Seega võiks lisaks neile eelpool mainitud lastega perede toetustele olemas olla veel mitmike vanematele väikest lisatuge pakkuv toetus, mis arvestaks nende perede eripärasid.

Hetkel kehtiv vanemahüvitise seadus jõustus 2004. aasta 1. jaanuaril. Antud seaduse eesmärk on säilitada riigi toetuse andmisega varasem sissetulek lapsevanemale, kelle tulu väheneb laste kasvatamise tõttu, ning toetada töö- ja pereelu ühitamist

(Vanemahüvitise seadus 2003). Nendele isikutele, kes tulu ei ole saanud, tagatakse hüvitise määra suurune sissetulek. Üldjuhul on kuni lapse 70 päeva vanuseks saamiseni õigus hüvitisele last kasvataval emal ning peale seda võivad vanemad kasutada seda õigust kordamööda. (Vanemahüvitis 2014) Kuigi selle hüvitise andmisega tahab riik säilitada lapsevanema varasemat sissetulekut, siis võib öelda, et need vanemad, kes on saanud ühe lapse asemel kaksikud või kolmikud on ebasoodsamas seisus, kuna nende kulud on kas kahe- või kolmekordsed. Saades iga kuu sama vanemahüvitise, mis oleks laekunud ka ühe lapse sünni puhul ning kulutades mitme lapse puhul tunduvalt rohkem, võivad mitmeid kordi suurenenud väljaminekud mõjutama hakata perekonna toimetulekut ja majanduslikku olukorda.

Alates 1. juulist 2013 hakati lastega peredele maksma ka vajaduspõhist peretoetust, mida on õigus saada perekonnal, kelle liikmete hulka kuulub vähemalt üks riiklike peretoetuste seaduse alusel lapsetoetust saav laps, kui perekonna keskmine kuine netosissetulek on taotluse esitamise kuule eelnenud kolmel kalendrikuul olnud alla vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiiri või perekonnale määrati vajaduspõhise peretoetuse taotlemisele eelnenud kuu eest toimetulekutoetus. Vajaduspõhise peretoetuse suurus on kuni 2014. aasta lõpuni 9,59 eurot kuus ühe lapsega perele ja 19,18 eurot kuus kahe ja enama lapsega perele. (Vajaduspõhine peretoetus 2014) Kuna mitmikke kasvatavatel vanematel on tihti peale perekonnas lisaks veel teisi lapsi ning ka rahalised väljaminekud on suuremad, siis oleks oluline välja uurida, kui paljud neist vanematest kasutavad seda võimalust ning kuidas seda hindavad.

Varemalt oli mitmike ootajatele täiendav rasedus-ja sünnituspuhkus, mille uus töölepinguseadus tühistas, kuid nüüd soovivad kaksikute ja kolmikute vanemad, et see seadus taastatakse, toetamaks nende vanemate toimetulekut (Rudi 2012b).

Üks võimalus lastega pere toimetuleku parandamiseks on perele pakkuda abi teenuste näol ning toetada lapsevanema vastutust lapse kasvatamisel (Tamm 2006: 44). Mitmike emade kinnitusel vajavad nende pered lisaks rahalisele abile ka moraalselt tuge ja nõustamist. (Rudi 2012a)

Sotsiaalteenuseid osutatakse üldjuhul personaalselt, kuid on olemas mitmeid teenuseid, kus teenuse saamisega on seotud mitu pereliiget või kogu pere samaaegselt. Lastega

peredele pakutavate teenustena võib välja tuua näiteks lasteaia, lapsehoiuteenuse, päevakeskuse, tugiisiku, sotsiaalnõustamise ja puudega lapsele mõeldud teenused. Nende teenuste kõrval toetavad perede ja laste toimetulekut ka toetused, hüvitised, maksusoodustused, teised avalikud teenused jm. (Sotsiaalteenused peredele 2014)

Samuti on võimalik raskustes lastega peredel saada Euroopa Liidu ja SA Eesti Toidupanga toiduabi. Euroopa Liidu toiduabi on õigus saada neil, kes vastavad sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud toimetulekutoetuse saamise tingimustele. Ennekõike arvestatakse kauba jagamisel üksikvanemaga peredega, vähemalt neljalapseliste peredega ning puudega inimestega. (Euroopa Liidu... 2014) Eesti toidupankade jaoks on samuti kõige olulisem aidata eestkätt väikeste lastega ja/või paljulapselisi allpool toimetulekupiiri elavaid peresid (Toidupank... 2014). Mõlema eesmärgiks on võitlemine vaesuse vastu ning aidata just lastega peresid. Kuna mitmikega peredes on tihtipeale lisaks veel teisigi lapsi kasvamas ning seetõttu ka kulutused suuremad, on võimalik, et ka need pered võivad vajada pakutavat toiduabi. Sellega seoses oleks vajalik teada saada, kui teadlikud on need vanemad lastega peredele pakutavast toiduabist ning kuidas nad seda hindavad.

Eelmisel aastal pöördusid mitmike vanemad sotsiaalministri Taavi Rõivase ja riigikogu sotsiaalkomisjoni poole sooviga, et kaksikute ja kolmikute sünni korral saaks isa tasustatud puhkust iga lapse eest. 2013. aasta 1. jaanuarist taastati isapuhkuse finantseerimine riigieelarvest. Isapuhkust saavad isad võtta perioodil, mis vahetult eelneb ja järgneb lapse sünnile. Ei võeta arvesse aga seda, kas sünnib üksiklaps või mitu korraga – mõlemal juhul saab isa võtta kuni 10 tööpäeva isapuhkust. Kaksikud ja kolmikud tähendavad mitmekordset koormust, mis ei pruugi olla ühele lapsevanemale jõukohane ning millega pered üht last planeerides arvestada ei oska. Eriti keeruline on olukord peredes, kus lisaks vastsündinud mitmikele on ka teisi väikseid lapsi, kes vajavad samuti palju tähelepanu. Pikem isapuhkus võimaldaks laste isal nende ülesannetega tegeleda, ilma et pere majanduslik olukord seetõttu halveneks. (Rudi 2013) Suurema osa ema tähelepanust võtavadki esimese aasta jooksul just mitmikud, kuna lastel võivad olla erinevad magamis- ja söömisajad ning seoses nende laste enneaegsusega vajavad nad erilist hooldust tagamaks kaaluiivet. Kui teist lapsevanemat pole toeks, siis võib juhtuda, et ema on koguaeg väsinud, tunneb end üksijäetuna ning

selle tagajärjel võib tekkida stress, mis omakorda võib viia elukaaslaste omavaheliste suhete pingestumiseni.

Paljudes lääne ühiskondades on vähemalt viimase ajani olnud tavaline eeldus, et väikeste beebide emad jäävad koju nende eest hoolitsema, kuni lapsed on piisavalt vanad ehk 3–5 aastased, et viia nad lasteaeda või –sõime. Hoolimata sellest on tegelik olukord selline, et paljud väikeste laste emad on läinud tööle omal vabal valikul või majandusliku olukorra tõttu, et oma elatustaset säilitada või ka parandada. (Smith jt 2008: 108) Ka paljudel mitmike vanematel tuleb tegeleda selle probleemiga, kuna kohe peale vanemahüvitise lõppemist kahte või kolme last korraga lasteaeda saada võib osutuda üsna keeruliseks kohtade nappuse tõttu ning seetõttu võib näiteks ema pikem kodusviibimine hakata mõjuma pere majanduslikule olukorrale. Samuti on kaksikute ja kolmikute pered tihti võrreldes teiste peredega kinnitanud seda, et nende sissetulekud on peale sünnitust vähenenud ning elamiseks kasutatakse ka sääste (McKay 2010: 17).

Autor, tuginedes uuritud materjalidele leiab, et mitmike vanematele pakutavat riigipoolset tuge võiks olla rohkem arvestades seda, et enamus toetusi ja hüvesid on neil kaksikute või kolmikute (va riiklik sünnitoetus kolmikutele) puhul samasugused nagu ühe lapsega vanematel. Samuti peaks nendele vanematele pakutama lisatuge spetsiaalsete toetavate teenuste näol, mis soodustaks mitmike perede toimetulekut. Antud teooria osaga seoses otsibki töö autor vastust sellistele küsimustele nagu kuidas mitmike vanemad hindavad riigipoolset abi ning missugune on nende perede majanduslik toimetulek.

1.3. Mitmike vanemate igapäevaelu ja probleemid

1.3.1. Mitmike sünniga kaasnevad lisakulutused

Kõikjal maailmas on palju lapsevanemaid, kes saades haiglast oma vastsündinud lapsega koju, seisavad silmitsi karmi reaalsusega, kui peavad lapse kasvatamiseks vajaminevaid asju muretsema hakkama. Iga aastaga on poodides järjest enam tunda hinnatõusu, kuid lapsevanemate sissetulekud tavaliselt ei jõua hindadele järele. Saabudes koju aga ühe lapse asemel hoopis kahe või kolmega võib vanemaid tabada hoopis suurem mure, kuidas suuremale järelkasvule pakkuda kõike mida vaja, kuna

kulutused on mitmekordsed ja samas võib see mõjutada perekonna majanduslikku toimetulekut.

Kuuldes varases raseduse staadiumis oma kaksikrasedusest jõuavad partnerid sellega üheskoos emotsionaalselt kohaneda. Seejärel saavad vanemad hakata tegema praktilisi ettevalmistusi kahe lapse kasvatamiseks. Vajadus on suure lisavarustuse järele – lapsevoodid, riided, auto turvaistmed, mähkmed jne ning seda kõike tuleb varuda topelt. (Deans 2003: 95) Lisaks eelpool mainitule on nendes peredes vaja arvestada ka kas kaksikute või kolmikute vankri ostmisega, mis oma hinnalt on tunduvalt kõrgemad kui ühele lapsele mõeldud käru. Kui vanematel oleks kaksikute asemel kaks järjestikku sündinud last, siis saaks nii vankrit kui ka paljusid muid asju kasutada ka teise lapsega. Mitmike puhul pole see aga võimalik, kulutused tuleb teha kohe kui vajadus tekib ning mitmekordselt.

Paljudel äsja emaks saanud naistel on probleeme rinnaga toitmisega. Seoses sellega tuleb osta ka kunsttoitu ning seda samuti suurtes kogustes. Kui perel on poodi minek ja parasjagu käsil varude täiendamine, siis tuleb lisaks osta ka suur hulk mähkmeid, kuna neid kulub mitmike puhul üsna palju. Kodust välja minek iseenesestki võib juba raskuseks kujuneda, kuna mitmike puhul ei mahu tavalisesse sõiduautosse turvatoolid ära ning lisaks võib peres olla kasvamas veel ka teisi lapsi. Samuti võib nende perede puhul tekkida vajadus suurema auto järele, mis omakorda avaldab lisasurvet pere eelarvele.

Topeltkulusid tuleb kanda terve lapsepõlve jooksul, sest mitmike puhul ei ole võimalik edasi anda koolivormi, spordivarustust või teisi tähtsamaid asju. Lapsevanemad, kes on õnnelikud, et saavad ühe lapse saata kallile koolireisile ja järgmise lapse kaks aastat hiljem, leiavad ülraskena võimaldada seda kahele või rohkemale lapsele korraga. Väikeses korteris, kus on mitmike kasvatamiseks vähe ruumi, mis asub kõrgel ja kus pole lifti kasutamise võimalust, on kaksikutega hakkama saamine suur probleem, kuid tihti peale on peredel majandusliku olukorra tõttu võimatu kolida suuremasse ja rohkem ligipääsetavale elupinnale. (Harvey jt 1991: 71)

Kaksikute ja kolmikute peredele võib lisapingeid ja -raskusi tekitada asjaolu, et mitmikke ei ole võimalik panna samasse lasteaeda või kooli. Automaatselt tekib

lisakulutus laste erinevatesse linnaosadesse sõidutamiseks ning samuti on mitmekordne kulu ka lasteaia või –hoiu kohamaks. Seoses sellega on oluline välja uurida, kui paljud neist vanematest on vajadusel saanud panna oma lapsed samasse kooli või lasteaeda.

Mitmike vanematele on mitmekordsete kulutuste tõttu üsna suur rahaline koormus kanda. See omakorda pingestab ka vanemate omavahelisi suhteid. Lihtsamaks ei tee perekonna toimetulekut ka asjaolu, et vanemahüvitis on kõigile ühekordne summa iga kuu, kuid kaksikute ja kolmikute vanematel on ühe lapse asemel vaja hoolitseda hoopis mitme eest. Pidev muretsemine raha ja oma majandusliku olukorra pärast tekitab neis peredes tihtipeale lisapingeid, mis koos teiste kasvatamisega seotud probleemidega võivad viia stressi tekkimiseni.

1.3.2. Mitmikke kasvatava perekonna omavahelised suhted ning nende mõju peres kasvavatele lastele.

Perekonnas on üks tähtsamaid asju selle liikmete omavaheline läbisaamine ning head suhted. Samuti on ka nende perekondadega, kes kasvatavad kaksikuid või kolmikuid. Tihtipeale võib nendes perekondades kasvada lisaks ka teisi vanemaid või nooremaid lapsi. Mitmike sünd ja nende kasvatamisega seotud lisakulud ja stress võivad vahel tunda anda vanemate omavahelises suhtluses, mis omakorda mõjutab ka peres kasvavaid lapsi.

Paljud emad on meenutanud kuidas esimese paari aasta jooksul peale mitmike sündi kuulus nende suhtesse abikaasa või elukaaslasega suur stress. Nendes suhetes esines tihti tülisid ja kaklusi ning juhtus ka seda, et abielu lahutati või laste isa lahkus pere juurest. Leidus ka neid vanemaid kelle suhe oli tugevnenud, kuid siiski esines ka nendes perekondades palju tülisid ja vaidlusi. (Harvey jt 1991: 123)

Isa roll vastsündinud beebide eest hoolitsemisel võib olla väga erinev. Paljud mehed võivad uusi olukordi ja elukorraldust nautida. Mõned isad aga ei ole nii enesekindlad, et oma abi pakkuda emale, kes tundub lastega nii ametis olevat, et mehe jaoks aega ei jäägi. Laste kasvatamisel koostööd tegevad vanemad saavad tihti igapäevaprobleemidega hästi hakkama ja võivad olla kaksikutele suurepäraseks eeskujuks. (Sandbank 2008: 29) Vahel ka mitmike isad tunnevad, et neil jääb võimetest

lihtsalt puudu ja nad võivad taanduda olukorda, kus nad tunnevad ennast hakkama saavat. Oluline on, et vanemad leiaksid aega teineteise jaoks, et oma suhet arendada ja vähendada isoleerituse tunnet. (Sandbank 2008: 73) On mõningaid tõendeid, et perekonnas, kus on sündinud mitmikud, lähevad vanemad suurema tõenäosusega lahku, kui teistes perekondades (McKay 2010: 17). On täheldatud, et kaksikud võivad vanematevahelise suhte üle tuua ka omavahelisse partnerlusse, kus üks on sageli domineerivamaks pooleks. Vanemate lahutamisel on kõige rohkem segaduses just see kaksik, kellel oli lähedasem suhe vanemaga, kes pere juurest ära kolis. (Sandbank 2008: 71)

Esimestel eluaastatel on kaksikutevaheline suhe nii lähedane, et kaksikute lahutamisele teineteisest võib pisipõnn reageerida sarnaselt sellele, kui laps lahutatakse emast. Seega, kuna kaksikud on koguaeg koos, nad võivad sarnased välja näha, neid peetakse tihti peale üheks ja samaks isikuks ning käsitletakse ühe tervikuna, ning kuna emast eraldumine on raskendatud, ei läbi kaksikud üksiklastega samu astmeid oma isiksuse tunnetamise teel ega enesekindluse saavutamisel. Et kaksikutest saaksid iseseisvad ja erinevad inimesed, tuleb neid ka käsitleda kahe eraldi inimese, mitte ühe paarina. (Sandbank 2008: 42)

Lapse arengu eksperdid pole enam arvamusel, et mitmikke peaks kohtlema identselt. On selgunud, et koheldes neid nagu ühte tervikut – nagu kaksikute vanemad minevikus olid harjunud tegema – võib see pidurdada ja aeglustada füüsilist, emotsionaalset ja keelelist arengut ning tulemuseks võib olla see, et lapsed ei saavuta oma intellektuaalset potentsiaali. Kaksikud on kumbki omaette isiksus ja neid tuleb ka nii kohelda. (Eisenberg jt 1994: 812- 813)

Tihti peale on õpetajatel nii lasteaias kui ka koolis raske aru saada millise mitmikuga parasjagu on tegu ja seetõttu vahel ka kutsutakse neid lapsi mitmuses. Ka vanemad räägivad sageli kaksikutega kui paariga, mitte kui eraldi lastega. Näiteks: „Marko ja Joonas, kas te tahaksite, et loeksin teile midagi?” Sellesse lõksu ei lange lisaks õpetajatele mitte ainult isa ja ema, vaid samamoodi võivad käituda ka vanavanemad, naabrinaine ja postiljon. Kuigi uuringud näitavad, et emad räägivad kaksikutega peaaegu samapalju kui üksiklastega, tuleks paljusid jutte mõlema lapsega eraldi rääkida. (Sandbank 2008: 47) Teadlased soovivad vältida laste „kaksikuteks” kutsumist. Selle

asemel peaks kasutama hoopis nimepidi kutsumist või sõna „lapsed”. Sama tuleks paluda teha ka sõpradel, pereliikmetel ja hoidjatel. (Eisenberg jt 1994: 813)

Tavaliselt avaldub sotsiaalsus inimese käitumises ning näitab inimese isiksust tervikuna – tema minapilti, vaateid, väärtusorientatsiooni, eetilist või tundemaailma, samuti harjumusi, kuidas langetada otsuseid ja otsida neile ka lahendusi. Elades tänapäeva ühiskonnas on inimestel vaja teistega suhtlemise, kooskõlastamise ning oma käitumise reguleerimise oskusi. (Kera 2004: 77) Kuna mitmikuna sündinud laps on harjunud, et lisaks talle on kodus kasvamas peale tema veel üks või mitu last, siis on nad tavaliselt suurema seltskonnaga rohkem harjunud ning lasteaia ja kooliski on lihtsam seltskonda sulanduda. Lapse sotsiaalset arengut võib aga raskendada vanemate lahutamine või peres valitsev ebastabiilne olukord. (Kera 2004: 80)

Kui perekonnas on kasvamas peale kaksikute või kolmikute ka teisi õdesid või vendasid on võimalik, et tekib laste vahel rivaalitsemine. Kuna kaksikutele pööratakse alati palju tähelepanu nii perekonnasiseselt kui ka väljaspool, siis võivad teised lapsed tunda end petetu või hooletussejätuna. Kuna mitmikud on alati teineteisele väga lähedased, siis võivad nad alateadlikult kolmanda lapse väljapoole jätta. Ehkki see pole kaksikute süü, võib see tekitada väljajäetud lapses ebakindlust. (Eisenberg jt 1994: 814) Mida väiksemad on teised lapsed, seda kergemini nad kohanevad mitmikega. Kahe uue venna või õega harjumine on tunduvalt raskem kui kohanemine ühe uustulnukaga. Kaksikud vajavad rohkem emade ja isade tähelepanu ning tõmbavad ka teiste sugulaste ja sõprade pilgud endale. Tihtipeale võib vanem õde või vend muutuda järsku peamisest tähelepanuobjektist teisejärguliseks atraktsiooniks. Vanemad leiavad siiski tihti, et neil on lähedasem side just vanema lapsega. (Sandbank 2008: 34)

Väiksed tüdrukud on tihti osavad oma ema jäljendama ja võivad seetõttu osutada kasulikuks lisakätepaariks, samas võivad nad olla väga kiivad ja nõudlikud. Kadedad väiksed pojad on rohkem alati füüsiliselt endast märku andma ja alustama närvesöövat sõda, mille relvadeks on ärritamine ja halb käitumine. (Sandbank 2008: 34) Samuti võib üksik laps tagasi pöörduda tujuhoogude ja beebikõne juurde, ebaõnnestuda võib tualetis käimise sisseharjutamine. (Sandbank 2008: 35) Samas tunnevad lapsevanemad tihti, et nad on vanemate lastega lähedasemad kui kaksikutega. See on normaalne arvestades seda, et vanematel on vanema õe-venna tundmaõppimiseks olnud juba palju aega. Isegi

pärast kaksikute saabumist on vanematel tihtipeale lihtsam omavahel rääkida just vanemate lastega. (Sandbank 2008: 79)

Kaksikute kasvatamine ei koosne ainult raskustest. Positiivsena võib välja tuua selle, et kaksikud ei ole täielikult sõltuvad ainult oma vanemate tähelepanust, vaid nad võivad loota ka üksteise seltskonnale ja kui üks kaksikutest hakkab näiteks oma voodist välja kukkuma, võib teine laps oma õe-venna asendit kohendada. (Sandbank 2008: 51) Nagu kõik lapsed, on ka mitmikud erinevad isiksused ja käituvad tavaliselt täiesti erinevalt. Mõnikord võivad kaksikute vanemad aga leida, et nende perekonnas on kasvamas kaks täiesti samasugust väikest inglimest või hoopis kaks väikest põrgulist. Kui ühel vanematest on vaja korrale kutsuda mõlemaid lapsi korraga, võib juhtuda, et vanem lööb araks, kuna lapsed on enamuses. Kui aga laste käitumisele üldse mitte reageerida, läheb see aina hullemaks. Mitmike puhul hakkavad vanemad tihtipeale ennast süüdistama selles kas nad suudavad neile lastele ikka pakkuda kõike mida vaja. Selline süütunne võib need vanemad abituks muuta. (Sandbank 2008: 51)

Mitmike kasvatamine esimestel eluaastatel ei pruugi alati osutuda kõige lihtsamaks ülesandeks, eriti veel kui peres on kasvamas veel teisigi lapsi. Tihtipeale võib jääda ema aeg iseendale täiesti tahaplaanile ning ka suhted laste isaga võivad raskuste kiuste kas halvemuse või hoopiski paremuse suunas liikuda. Tihtipeale olenebki väga palju vanemate endi iseloomust, suhte tugevusest ning ka peres kasvavatest lastest. Mida tugevamad ja lähedasemad on suhted perekonnaliikmete vahel, seda paremini suudetakse seljata nii probleeme kui ka muresid. Selleks, et teada saada, kas mitmike sünd ja kasvatamine on mõjutanud peresiseseid suhteid, uuritakse läbiviidava küsitluse käigus seda kaksikute ja kolmikute vanematelt.

1.3.3. Mitmike perede tugivõrgustik

Kaksikute ja kolmikute vanematel on igapäevaselt väga palju kohustusi, mis vajavad päeva jooksul tegemist. Tihtipeale vanemad ise aga ei jõua kõike, nad vajavad vahepeal lihtsalt aega iseendale või üksteisele ning samuti ka selleks, et vältida läbipõlemist ja stressi. Sellepärast on alati väga tervitav nähtus, kui on olemas head sõbrad või laste vanavanemad, kes aitavad lapsi hoida või on toeks ka mõnel muul võimalikul abistaval moel.

Ligikaudu 70%-st keskealistest ja vanematest inimestest saavad ühel hetkel vanavanemad. Kuna üldiselt on maailmas keskmine vanavanemaks saamise vanus naiste puhul 50 aasta ringis ning meeste puhul paar aastat hiljem, siis on nad selles rollis ligikaudu kolmandiku oma elueast. Seega on enamiku inimeste jaoks vanavanema roll oluline osa elutsüklist. Paljud vanavanemad elavad üsna lastelaste lähedal ja suhtlevad nendega tihti, teised aga kes elavad kaugemal üritavad samuti säilitada kontakti ja külas käia. (Smith jt 2008: 114)

Sotsiaalse toe eest kannavad tihtipeale hoolt perekonnaliikmed. Sotsiaalset tuge on mitut liiki: emotsionaalne, informatiivne ja kaasa aitav ehk abistav. Kõige rohkem on perekonna tuge vaja peale enneaegse lapse sünni. (Lutz jt 2012) Üksiklapsi saanud vanemad, kes sageli kaldusid vanavanemate abi mitte just hea meelega vastu võtma, avastavad kaksikuid oodates, et nende abi oleks enam kui teretulnud. Vanavanemad omakorda võivad rõõmustada, et neid vajatakse mitte ainult pärast sünnitust, vaid ka järgnevatel kuudel. (Sandbank 2008: 29) Vanavanemate olemasolu võib mängida väga suurt rolli mitmike perekonnas, kuna tänu neile tekib võimalus, et ka vanemad saavad vahel üheskoos aja maha võtta ning ka teineteisele keskenduda.

Kaksikutel võivad olla erinevad päevased „magamismustrid”, mis tekitab neile loomulikult teel erinevad mänguajad. Isegi kui kaksikud ei ole nii koostööaltid, võib alati appi kutsuda vanavanemad või naabrid, et kaksikud saaksid taas eraldi mängida ja üksi nautida ema tähelepanu. (Sandbank 2008: 43) Vahetevahel ei olegi asi just mitme lapsega kaasnevas suuremas koormas, vaid on hea kui keegi tuleb kodus olevale emale seltsiks, kellega ema saab suhelda, et ta ei tunneks ennast isoleerituna. Vastupidiselt üksiklaste emadele, kes võivad oma koormat kergendada sõbrannade või tuttavatega probleemidest rääkimisega, võib kaksikute emale tunduda, et keegi teine ei saa tema raskustest üldse aru. Ühiskond kipub kaksikute ja kolmikute perekondi vaatama kui midagi erilist ja teistsugust. Inimesed muudkui räägivad neile, kuidas neil on mitmikega vedanud ja kui raskusi endale tunnistatakse, võib emal tekkida tunne nagu oleks ta kedagi alt vedanud. (Sandbank 2008: 72-73)

Väga tähtsal kohal lastega peredele on lasteaia kohtade olemasolu. Mitmike perede puhul võib tähtsaks pidada seda, et oleks võimalik panna kõik lapsed korraga ja samasse lasteaeda. Lastehoiu korraldamine on mitmele lapsele palju raskem, seega kui naine, kes

on plaaninud jätkata täis- või osalise tööajaga tööd, võib oma plaanid ümber teha (Harvey jt 1991: 59-60). Täna sel päeval on näiteks Tallinnas ja Tartus siiani lasteaias pikad järjekorrad, seega kui oleks vaja mitut kohta korraga, võib sellega raskusi tekkida (Vapper jt 2013). Samas kui vanemahüvitis lõpeb ning ema ei saa tööle naasta, siis väheneb märgatavalt ka pere sissetulek, kuna kulutused on endiselt nende lastega mitmekordsed.

Ka koolimineku puhul on vanematele oluline kuhu kooli nende lapsed lähevad. Enamasti saavad ühe pere lapsed ikkagi samasse kooli, kuna see määratakse elukoha järgi. Mitmike puhul võiksid vanemad valida nii eraldi kui ka sama klassi. See, kas pannakse väikesed kaksikud eraldi klassidesse, mängurühmadesse, päevahoidu või lasteaiarühmadesse, oleneb lastest. Paljud eksperdid on nõus, et erinevad rühmad on koolieelsel ajal kõige paremad, sest mitmike lahutamine motiveerib õpetajaid ja klassikaaslasti nägema neid kui eri isiksusi. (Eisenberg jt 1994: 814)

Töö empiirilises osas üritatakse respondentide abiga välja selgitada tugivõrgustiku roll nende vanemate pereelus. Nii nagu iga teisegi lastega pere jaoks on tugivõrgustiku olemasolu väga tähtis, on ka kaksikuid ja kolmikuid kasvatavate vanemate jaoks sõprade tugi ja vanavanemate igasugune abi teretulnud. Tänu neile on võimalik, et paljud mitmikega pered tulevad paremini toime ning kannatavad väiksema stressi all kui teised. Väga tähtis on ka lasteaia ja kooli roll, kes aitavad last edasi arendada ja samas on siis mõlemal vanemal võimalik jätkata täiskohaga tööd, et säilitada või parandada perekonna rahalist toimetulekut. Selleks, et välja selgitada kas mitmike perede tugivõrgustiku olemasolu ja neilt saadav abi peab paika, siis küsitakse sel teemal kaksikute ja kolmikute vanematelt uurimuse käigus vastavaid küsimusi.

1.3.4. Mitmike sünnitamisest ja kasvatamisest tulenev stress

Saades teada oma mitmikrasedusest võivad tulevased emad ja isad tunda kas suurt rõõmu, suurt pinget või mõlemat korraga. Kuigi lapsed on tihtipeale planeeritud ja väga oodatud, siis võib kahe või kolme lapse korraga sünnitamine ja kasvatamine tekitada vastsetes vanemates suuremas või väiksemas koguses stressi, mida saab võrrelda vaid teiste samas olukorras olnud inimestega.

Mõlemad vanemad peavad kohanduma uue mõttega, kui nad saavad teada, et ühe lapse asemel tuleb hoopis mitu. Eriti peavad nad harjuma selle mõttega aga siis, kui rasedus ei olnud üldse planeeritud. Need tulevased vanemad vajavad aega, et valmistada end emotsionaalselt ette kahe või rohkema inimese perekonda saabumiseks. (Harvey jt 1991: 59-60)

Emad kogeb varajastel kuudel, kandes rohkem kui ühte last, märkimisväärset stressi ning vajab kogu abi partnerilt selleks, et õppida tundma ja armastama mõlemat last. Isad peaksid olema kaasatud, aitamaks jagada osa raskest tööst. (Harvey jt 1991: 60) Samuti võiksid tulevased isad aidata oma partneritel uurida mitmikraseduse, sünnitamise ja laste sündimisega muutuva elukorralduse kohta informatsiooni, mis rakendaks elukaaslasi ühisesse tegevusse, mis neid omavahel veelgi lähendaks ning maandaks ka naise muret eelseisvate muutustete ees.

Kaksikute või rohkemate laste saabumine kahtlemata pingestab perekonnasiseseid suhteid. Praktiline tugi ja mõistmine meditsiinipersonali ja sotsiaaltöö osakonna poolt võib käia veel pika tee selle suunas, et aidata vanematel hakkama saada ja anda lastele hea algus eluks. (Harvey jt 1991: 67) Professionaalid peaksid olema rohkem ettevalmistatud ja teadlikud iseäralikest probleemidest, kui nad puutuvad kokku perede ja mitmike sünniga. Ettenähtud peaks olema asjakohane treening ja informatsioon. (Harvey jt 1991: 135) On võimalik, et spetsialistide suurem tugi ning rohkema tähelepanu pööramine nendele perekondadele võib vähendada võimalikku eesseisvat stressi. Siiski oleneb väga palju ka lastest ja nende vanematest endist.

Uuringu tulemused on näidanud, et esmakordselt kaksikute emaks saanutel on risk lastekasvatuse stressi kogeda (Colpin jt 1999). Saabudes oma kaksikute või kolmikutega koju võivad emad tunda end sageli väsinuna ja kalduvad vähe sööma. On tähtis, et just söömist ja puhkamist ära ei unustata, kuna mitmike emad on vastuvõtlikumad ka sünnitusjärgsele depressioonile. Et seda ei tekiks, peaksid vastsed vanemad leidma aega ja ruumi koos olla ja uue olukorraga harjuda. Kui mõlemad vanemad tegelevad võimalikult palju üheskoos laste eest hoolitsemisega ei teki ka nii palju pingeid ja stressi. Ühel hetkel muutuvad beebide magamistunnid aegamisi pikemaks ja vanematel jääb rohkem aega magamiseks ja ka teineteise jaoks. (Sandbank 2008: 28-29)

Kaksikute emad on eriti suure tõenäosusega depressioonile vastuvõtlikud. Sünnitus, rasedus ja kaksikute eest hoolitsemine esindab mitmeid elusündmusi ja asjaolusid, mis on mõnevõrra erinevad ja tavaliselt stressirohkemad kui üksinda sündinud laste emadel. On dokumenteeritud, et nendel emadel, keda ootab ees mitmike sünd, esineb suuremaid psühholoogilisi konflikte. Kuigi on vähe süstemaatilisi uuringuid, peetakse tavaliselt stressi allikaks finantside- ja laste eest hoolitsemisega seotud suurt koormust. (Thorpe jt 1991: 875)

Mõningad uurimistulemused on näidanud, et kaksikute emade emotsionaalne heaolu on murettekitav võrreldes üksinda sündinud laste emadega. See efekt ei sõltunud sotsiaalsetest teguritest (sotsiaalne klass ja ilma partnerita olemine); demograafilistest teguritest (ema vanusest ja laste arvust leibkonnas); ning kummagi lapse võimalikust olemasolevast puudest, kuigi kaksikute puhul on selleks suurem risk. (Thorpe jt 1991: 877)

Kõige suuremateks stressifaktoriteks võibki pidada rahalisi muresid, füüsilist ja vaimset väsimust ning isoleeritust. Sellepärast, et kõike on topelt vaja, kasvab surve rohkem töötada ja ületunnitööd teha just perekonna toitjal, jättes teise lapsevanema rohkem üksi koju laste eest hoolitsema. (Harvey jt 1991: 120-121) Kuna mitmike emad vajaksid niigi rohkem abi ja tähelepanu oma elukaaslaselt või abikaasalt, siis selle pidev puudumine võib tekitada kodus olevale lapsevanemale veelgi suuremat stressi ja üksilduse tunnet.

Seoses selle alapeatüki teooriaga, soovitakse töö empiirilises osas välja selgitada mitmike vanemate tunded ning stressi olemasolu seoses kaksikute või kolmikute sünni ja kasvatamisega. Tavaliselt on peredes, kus kasvavad kaksikud või kolmikud, stressialtimaks lapsevanemaks just ema, kuna tavaliselt on tema see, kes jääb lastega üksi koju nende eest hoolitsema. Siiski võib mitmike kasvatamisega kaasneda ka stress isale, kes tihtipeale on ainus raha teeniv inimene perekonnas ning tema õlgadel on see ülesanne, et perel oleks olemas kõik normaalseks eluks vajaminev. Oleks vajalik, et riigi poolt pööratakse sellele sihtgrupile rohkem tähelepanu ning loodaks spetsiaalne igakuine toetus või teenus, mis abistaks neid peresid ning samas aitaks ka mitmike vanemate võimalikku stressi leevendada.

2. UURIMUS MITMIKE PEREDE RAHULOLU JA IGAPÄEVAELUGA TOIMETULEKU KOHTA

Lõputöö uurimuse osa annab ülevaate kaksikute ja kolmikute vanemate seas läbiviidud küsitlusest. Antud peatükk koosneb kuuest alapeatükist, millest esimeses kirjeldatakse uurimisprobleemi ja –eesmärgi ning samuti tuuakse välja ka uurimisküsimused. Teises alapeatükis kirjutatakse lähemalt läbi viidud uurimuse andmekogumismeetodist ja selle protsessist, kolmandas tuuakse välja aga valimi kirjeldus. Järgnevates peatükkides aga uurimisandmete analüüs ja uurimistulemused ning ka järeldused ja ettepanekud.

2.1. Uurimisprobleemi seade, uurimiseesmärk ja –küsimused

Nii ühiskonna, riigi kui ka lapsevanema jaoks on tähtis, et perekond suudaks pakkuda lastele täisväärtuslikku elu. Laste kasvatamine on vastutusrikas ülesanne, kuid selleks, et see õnnestuks on tähtis ka perekonna toimetulek ning eluga rahulolu. Nii nagu mujal maailmaski on Eestiski palju perekondi, kuhu on sündinud kaksikud või kolmikud ning lisaks neile võib perekonnas kasvada veel teisigi üksinda sündinud lapsi. Seoses mitme lapse korraga sündimise ja nende kasvatamisega võib uus olukord nõuda vanematelt rohkem tähelepanu, aega ja suuremaid rahalisi kulusi võrreldes üksinda sündinud uue ilmakodanikuga, mis omakorda võib vanematele tekitada lisapingeid, stressi ja mõjutada perekonna toimetulekut.

Antud lõputöö eesmärgiks on välja selgitada mitmike perede probleemid, analüüsida nende igapäevaeluga toimetulekut ja üldist rahulolu seoses mitmike kasvatamisega.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud erinevad uurimisküsimused, milles otsitakse vastuseid alljärgnevatele küsimustele:

- missugune on mitmike perede koosseis, vanematevahelised suhted ning kuidas mõjutab kaksikute või kolmikute sünd ja kasvatamine perekonnas kasvavaid lapsi;
- kuidas mitmike vanemad tunnevad ennast emotsionaalselt ning kuidas vähendada võimaliku stressi tekkimist;
- missugune on mitmike vanemate arvamus riigipoolse toe osas ning kuidas nad hindavad oma majanduslikku toimetulekut;
- missugune on mitmike perede tugivõrgustik ning millist abi neile osutatakse;

Käesoleva töö raames läbi viidud küsitluse empiirilised andmed on esitatud järgnevates peatükkides arvude, protsentidena, tabelitena ja joonistena ning need on diplomandi poolt interpreteeritud.

2.2. Andmekogumise meetod ja protsess

Antud lõputöö raames läbiviidud uurimus teostati kvantitatiivse uurimusega. Valitud uurimisviis on kõige sobilikum arvestades valimi hulka ning samuti pakub vastajatele ka anonüümsust. Kvantitatiivses uurimuses on oluline, et vaatlusandmed sobiks arvudes mõõtmiseks, samuti ka muutujate moodustamiseks tabelite kujul, andmete korrastamine statistiliselt käsitletavaks ja järelduste tegemine vaatlusandmete statistilisele analüüsile tuginedes ning tulemuste esitamine protsenttabelites (Hirsjärvi jt 2005: 131). Läbiviidud küsitluse näol on tegemist arvamusuuringuga, kus selgitatakse välja kaksikute ja kolmikute vanemate rahulolu ja toimetulek seoses mitmike sünni ja kasvatamisega.

Mitmike vanemate seas läbiviidud küsitluses (vt. Lisa 1) oli 24 erinevat liiki küsimust, mis jagati kuue erineva ploki vahel.

1. Mõju lapsele.
2. Peresuhted.
3. Iseenda tunded.
4. Riigipoolne tugi.
5. Tugivõrgustik.
6. Üldine osa respondentide andmete kohta.

Nende kuue erineva ploki alla olid lisatud teemaga seotud küsimused. Esimeses ankeedi osas uuritakse mitmike vanematelt, kui palju on neil peres kasvamas kaksikuid, kolmikuid ja ka üksinda sündinud lapsi. Ühtlasi küsitakse neilt ka seda, kas vastaja ise on sündinud üksiku lapse või mitmikuna. Samuti pööratakse tähelepanu ka vanemate arvamusele sellest, mis nad arvavad oma lastest ning kuidas neisse suhtutakse perekonnasiseselt. Teises ankeedi osas uuritakse mitmike ema ja isa omavahelisi suhteid ning samuti, kuidas seda on mõjutanud kaksikute või kolmikute sünd ja kasvatamine. Ankeedi kolmandas osas on respondentidele esitatud küsimused seoses sellega, missugune on ühiskonna suhtumine nendesse peredesse ning kuidas mitmike vanemad tunnevad ennast emotsionaalselt seoses kaksikute või kolmikute sündimise ja kasvatamisega. Samuti tahetakse nende küsimustega välja selgitada ka seda, mis võiks vähendada mitmikke kandes raseduse ajal stressi, millistest teadmistest tunti puudust ning kuidas ettevalmistuti enne sünnitamist. Neljas osa ankeedist uurib nende vanemate arvamuse kohta seoses riigi poolt pakutava toe kohta. Samuti selgitatakse selles osas välja, kuidas mitmike vanemad hindavad oma majanduslikku toimetulekut. Ankeedi viiendas osas küsitakse tugivõrgustiku olemasolu kohta ning kaksikute ja kolmikute vanematelt soovitakse teada saada, millist tuge perele sealtpoolt pakutakse. Kuues osa küsitlusest on andmete osa, mille abil saadakse teada respondentide sugu, vanus, haridustase ja piirkonna järgi ka elukoht.

Küsimustiku koostamine sai alguse 2013. aasta oktoobris. Sellele järgnes esialgselt koostatud mustandi täiendamine ja parendamine. Detsembris said küsimused liigendatud erinevatesse plokkidesse. 2014. aasta veebruaris tegeleti küsimuste sisestamisega Tartu Ülikooli küsitluskeskkonda LimeSurvey. Samuti kirjutati küsimustiku algusesse ka kirjeldus, mis selgitas uurimuse eesmärgi ning lubati tagada iga vastaja anonüümsus ning edastada tulemused üldistatud kujul. Lõplikult valmis mitmike vanematele mõeldud küsitlus märtsi alguseks.

Antud lõputööga seotud andmeid koguti 2014. aastal ajavahemikus 7. kuni 31. märts. Elektroonilise ankeedi link postitati kindla sihtgrupi esindajatele ehk sotsiaalkõrgustikus *Facebook* eksisteerivatesse gruppidesse nagu „Eesti kolmikud”, „Mitmikud” ja „KAKSIKUTELE/MITMIKELE ostan/müün/vahetan/annan ära”. Samuti sai ankeedi link lisatud ka Perekooli ja Nupsu mitmike foorumisse.

Andmeanalüüsi juures kasutati Microsoft Excel 2003, millega analüüsiti saadud andmeid 2014. aasta aprilli jooksul. Üheksa erineva küsimuse juures oli respondentidel võimalus vabatekstina avaldada oma arvamust või lisada kommentaare ning neid lauseid on käesolevas töös ka kasutatud, ilmestamaks saadud andmeid.

2.3. Valimi kirjeldus

Uurimuse käigus läbiviidud küsitlusele vastas kokku 155 mitmike vanemat. Neist vastajatest 151 elab Eestis ning ülejäänud 4 vastajat olid oma elukohaks nimetanud välismaa. Kuna küsitluse sihtgrupile levitamiseks kasutati interneti ja erinevate foorumite abi, siis ei saa täpset üldkogumi suurust määrata, kuid saadud vastajate arv lubab kogutud andmeid edastada üldistatud kujul.

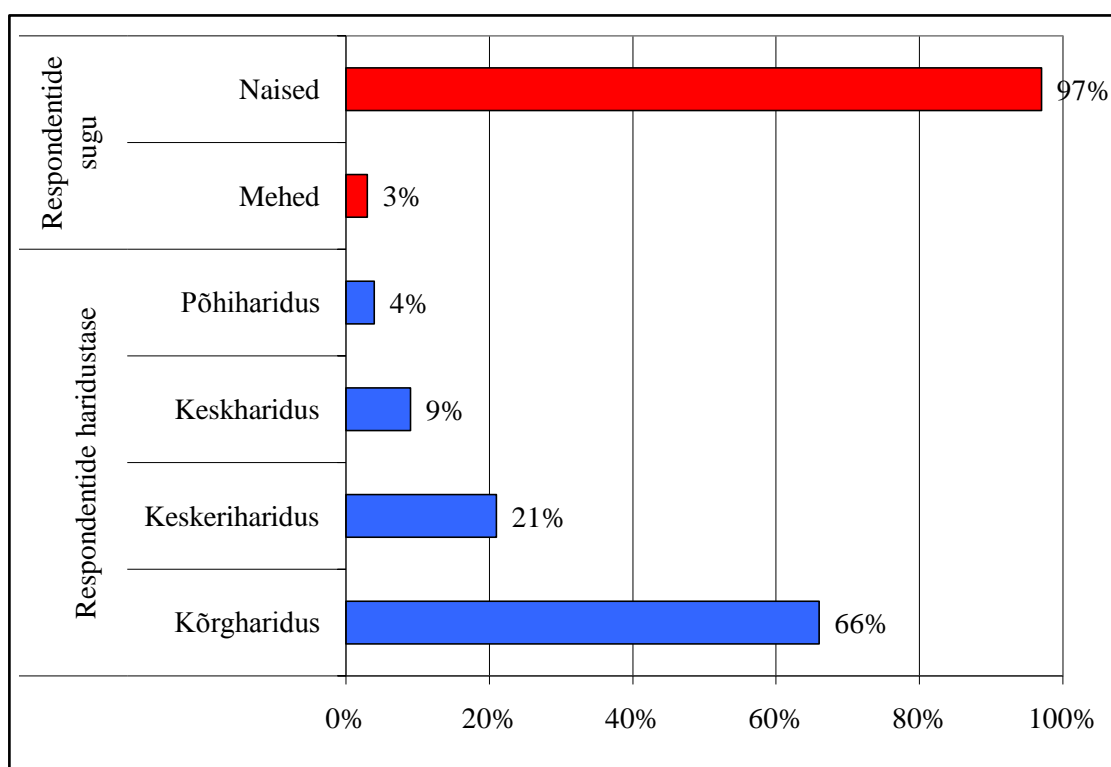
Tabelis 1 on autor võrrelnud Statistikaameti poolt 1.jaanuari 2013. aasta seisuga Eestis elavat rahvastikku vanuses 20-54 ning nende jaotumist maakondade lõikes ning küsitluses osalenud respondentide jaotumist elukoha järgi.

Tabel 1. 20-54a. rahvastiku ja respondentide jaotumine maakonniti (Statistikaamet, autori koostatud).

Maakond	20-54a. rahvastiku koosseisus	Rahvastiku protsent	Respondentide protsent
Harju maakond	291781	46%	42%
Hiiu maakond	3849	1%	2,5%
Ida-Viru maakond	69198	11%	2,5%
Jõgeva maakond	13684	2%	5%
Järva maakond	13688	2%	1%
Lääne maakond	10902	2%	1%
Lääne-Viru maakond	27381	4%	1%
Põlva maakond	12301	2%	2%
Pärnu maakond	38232	6%	11%
Rapla maakond	16166	3%	3%
Saare maakond	14577	2%	2,5%
Tartu maakond	79223	12%	15%
Valga maakond	13235	2%	1%
Viljandi maakond	21204	3%	4%
Võru maakond	15298	2%	4%
(Välismaa)			2,5%

Vaadates rahvastiku ja respondentide jaotumist võib öelda, et küsimustikule vastanud inimesed jagunevad maakonniti peaaegu samade protsentide suurusjärgus. See tähendab ka seda, et vastajaid kogunes igast maakonnast ning lisaks ka 4 respondenti, kes elavad välismaal. Elukohana „välismaa” sai vastajatele välja pakutud just seetõttu, et küsimustikku levitati interneti vahendusel ning ka paljud Eestis väljaspool elavad mitmike vanemad kasutavad neid kaksikutele ja kolmikutele mõeldud foorumeid, kus üksteisele nõu anda, uut infot saada ning ka muresid ja rõõme jagada.

Ülevaade respondentide soost ja haridustasemest on ära toodud joonisel 2.

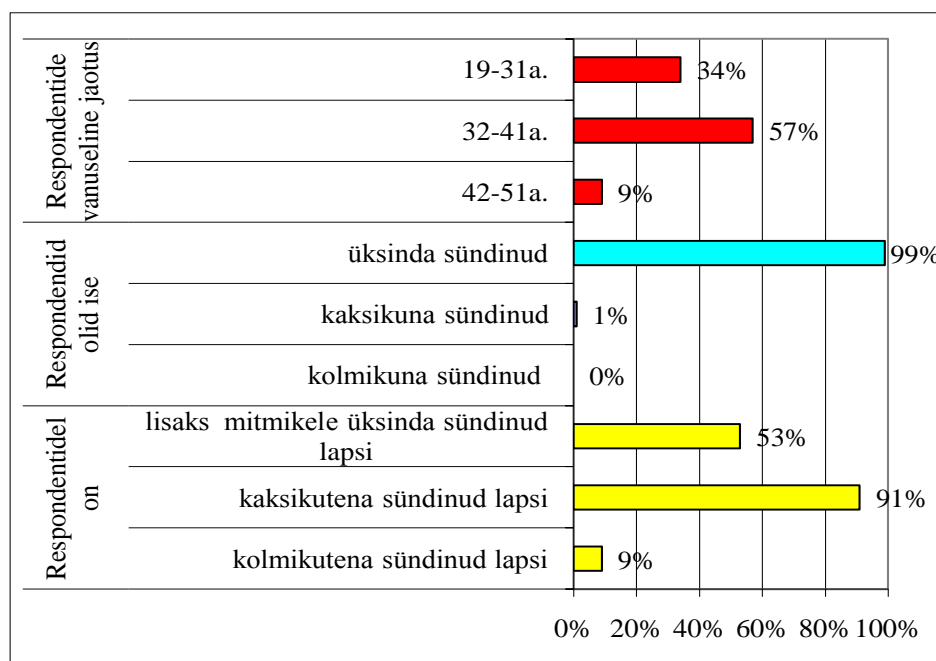

Joonis 2. Respondentide sugu ja haridustase (autori koostatud).

155-st analüüsitud ankeedist olid 150 vastajat naised ning 5 mehed. Naiste suuremat osalust võib põhjendada sellega, et nad on aktiivsemad kasutama erinevate suhtlusvõrgustike gruppe ja foorumeid, kus mitmike vanemad saavad omavahel suhelda. Tihtipeale võib põhjus olla ka selles, et noored emad on lastega kodus ning leiavad laste kõrvalt aega, et neile mõeldud mitmike foorumites kas asju müüa või nõu küsida. Samas isad üldjuhul käivad tööl ning peale seda on liiga väsinud või ei paku huvi uurimuses osalemine. Kõige rohkem esines respondentide seas kõrgharidusega

vastajaid, mis on 66% ehk 103-l inimesel ning kõige vähem esines ainult põhihariduse olemasolu ehk 4%, mis tähendab 6 vastajat. Kõrgharidusega vastajate suuremast osakaalust võib järeldada seda, et nendel vanematel on rohkem pealehakkamist ja suurem huvi, et mitmike perede elu paremaks läheks. Kesk-, keskeri- ja põhiharidusega respondentide osakaalu vähesuse üheks põhjuseks võiks pidada seda, et mitmete välisriikide andmete põhjal on madalama haridustasemega inimeste puhul olemas suurem risk keelduda küsitluses osalemisest (Arusaar-Tamming 2013: 68). Samas võib püstitada hüpoteesi, mille kohaselt oleks võinud mitmike perede rahulolu ja toimetulek olla tunduvalt madalam, kui küsitluses oleks osalenud rohkem kesk-, keskeri- ja põhiharidusega inimesi. Selle hüpoteesi tõesust saaks edasi uurida ja arendada järgmises lõputöös.

Sellest, mis vanusegruppidesse kuulusid respondendid ning kas neil on perekonnas kasvamas üksinda sündinud lapsi, kaksikuid või kolmikuid ning kellena nad ise on sündinud, annab ülevaate joonis 3.

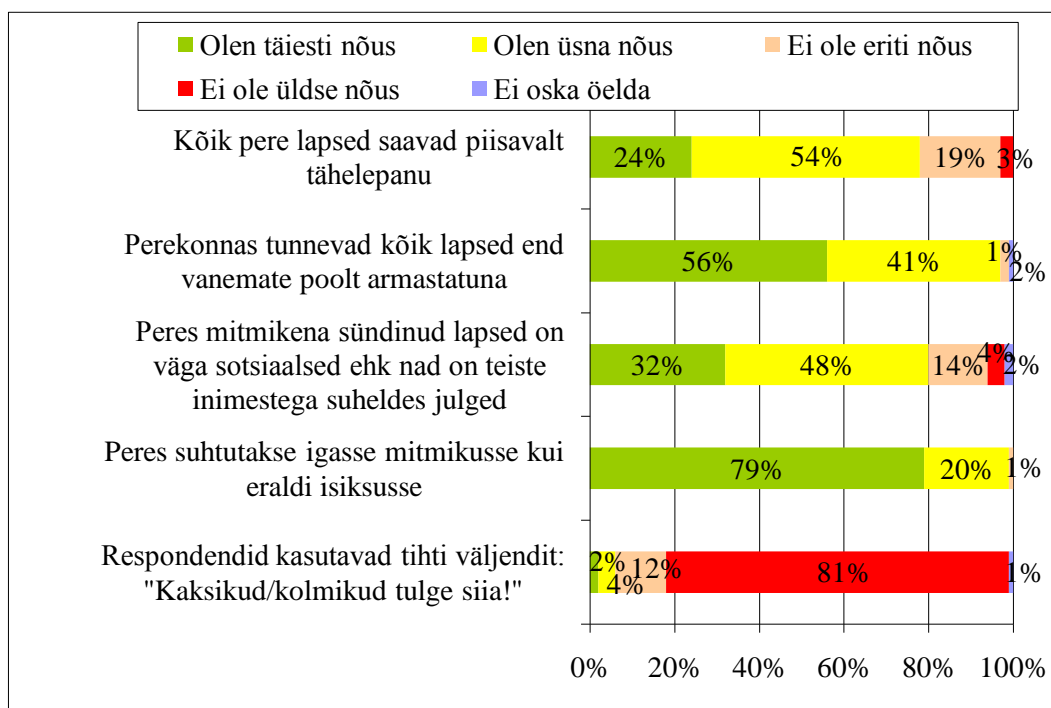
Joonis 3. Respondentide vanus ning nende enda ja laste üksik-, kaksik- või kolmiksünd (autori koostatud).

Vastajatest kõige rohkem ehk 57% olid 32-41 aastaseid ning kõige vähem ehk 9% neid, kes kuulusid vanusegruppi 42-51 a. Respondentidest peaaegu kõik ehk 99% olid ise üksinda sündinud lapsed, kuid leidis ka 1% ehk 1 vastaja, kes oli sündinud kaksikuna. Mitte ükski vastajatest ei olnud ise sündinud kolmikuna. 155-st vastajast 91% on lapsevanemaks kaksikutele ning 9% kolmikutele. Lisaks kaksikutele ja kolmikutele on 53%-l vastajatest perekonnas ka üksinda sündinud lapsi.

2.4. Uurimisandmete analüüs ja uurimistulemused

2.4.1. Mitmike sünni ja kasvatamisega seotud tunded ning mõju pereelule

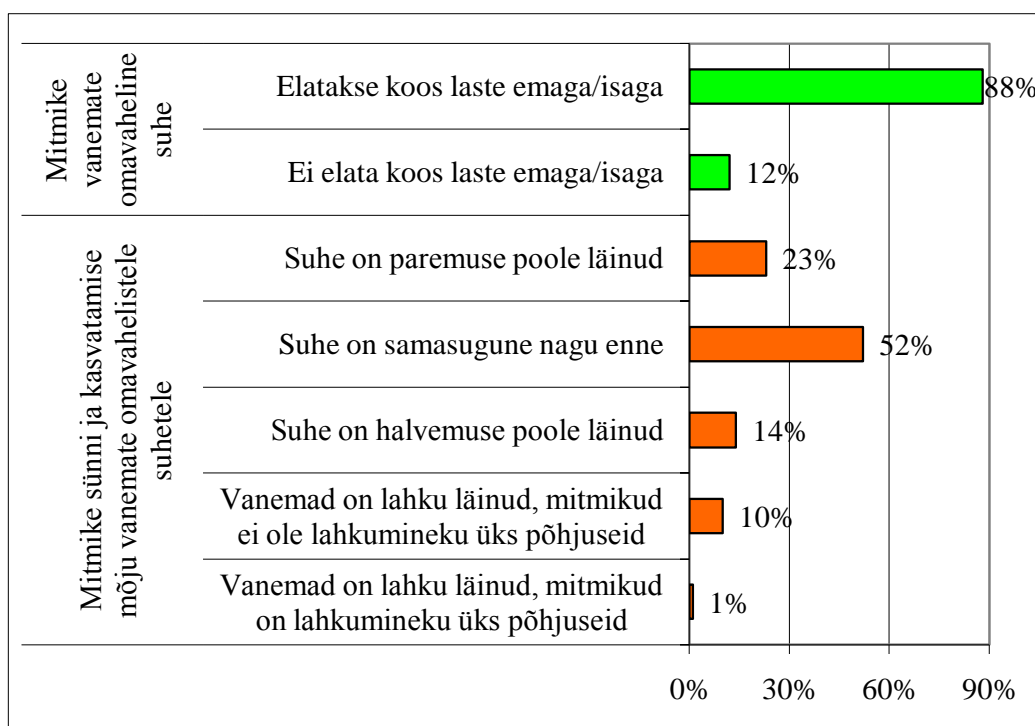
Käesoleva töö autor analüüsis uuringus osalenud mitmike vanemate arvamust selle kohta, kuidas kaksikute või kolmikute sünd ja kasvatamine mõjub nende perekonnas kasvavatele lastele (vt. joonis 4). Lapsevanemad pidid küsimustikku täites otsustama väidete üle 5-palli süsteemis, kus väärtuste skaala oli vahemikus „olen täiesti nõus” ning kuni „ei ole üldse nõus” ning lisaks oli võimalik valida valik „ei oska öelda”. Selle küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada mitmike vanemate arvamus ja tunded selle kohta, kuidas kaksikute või kolmikute sünd mõjutab nende endi perekonna kõiki lapsi.

Joonis 4. Mitmike sündimise ja kasvatamisega seotud mõju kõigile perekonnas kasvavatele lastele (autori koostatud).

Eelolevast joonisest selgub, et kaks kolmandikku mitmike vanematest on täiesti või üsna nõus sellega, et kõik nende pere lapsed saavad piisavalt tähelepanu, kuid 19% on ka neid, kes leiavad, et see pole nii. Samuti on enamus respondente täiesti või üsna nõus sellega, et nende perekonnas tunnevad kõik lapsed end vanemate poolt armastatuna. Perekonnas mitmikuna sündinud lapsi peavad vastajad ka sotsiaalseks ehk julgeteks suhtlejateks. Ka on enamik respondente olnud täiesti või üsna nõus sellega, et perekonnas suhtutakse igasse mitmikusse kui eraldi isiksusse ning 81% neist on öelnud, et ei kasuta sellist väljendit nagu „kaksikud/kolmikud tulge siia!”.

Selleks, et saada ülevaadet mitmike vanemate perekonnaelust, küsiti ka nende omavaheliste suhete kohta (vt. joonis 5).

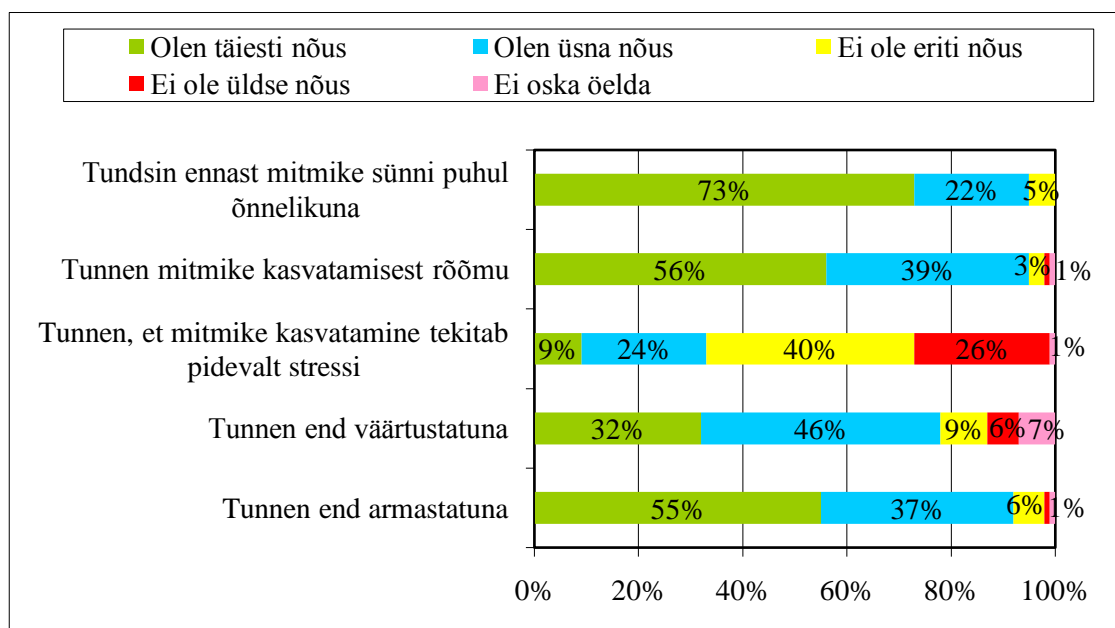

Joonis 5. Mitmike vanemate omavaheline suhe ning kaksikute või kolmikute sünni ja kasvatamise mõju sellele (autori koostatud).

Respondentidest suurem osa ehk 88% elab koos oma mitmikest laste emaga või isaga. Kuid leidis ka 12% ehk 18 vastajat, kes ei ela enam koos. Natukene üle poolte ehk 52% mitmike vanemate suhe on samasugune nagu enne kaksikute või kolmikute sünni ja kasvatamist. Väga positiivseks võib pidada aga seda, et 23% vastajatest on märkinud

oma vastuseks, et vanematevaheline suhe on paremaks läinud. Respondentide seas leidis ka neidki, kelle hinnangul on suhe halvenenud või vanemad on üksteisest lahku läinud. Laste emast või isast lahkumineku põhjuseks pidas mitmike sündi ja kasvatamist vaid 1% ehk 2 vastajat. Käesolevate andmete põhjal võib öelda, et nende mitmike vanemate suhted on üldjuhul kaksikute või kolmikute sündides kas samaks jäänud või isegi paremuse poole läinud.

Respondentide emotsioonid seoses kaksikute või kolmikute sünni ja kasvatamisega on ära toodud joonisel 6.

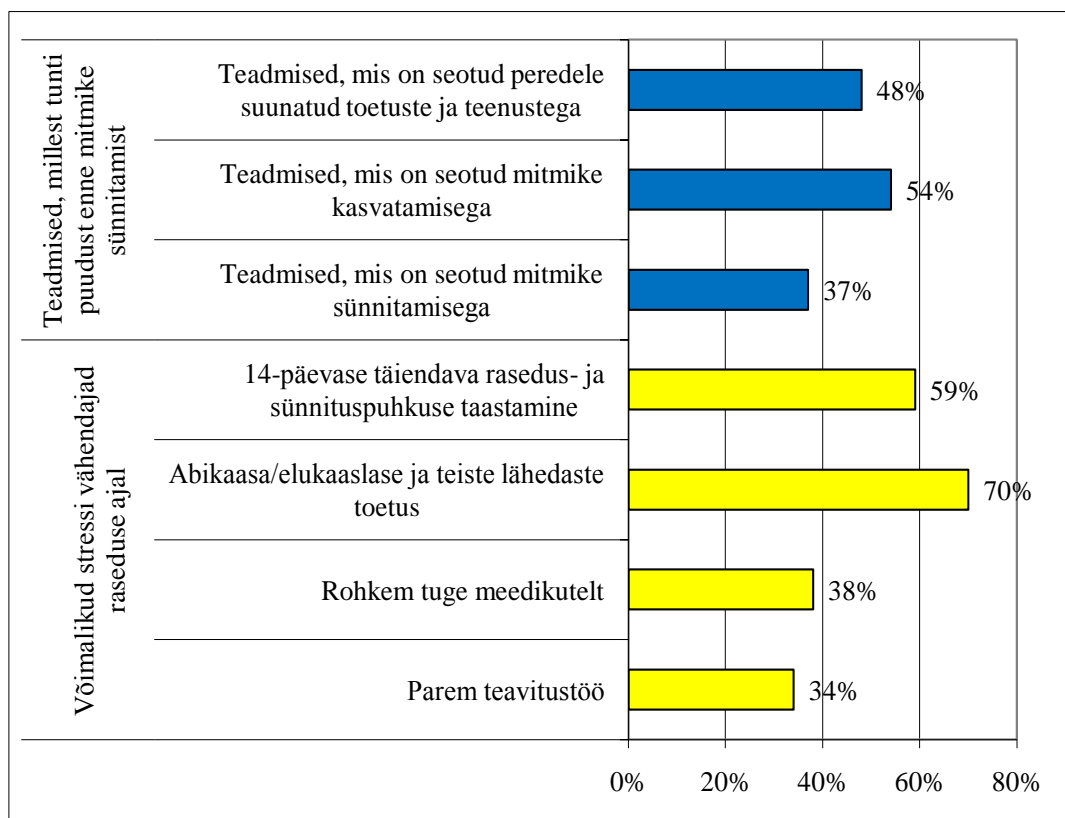

Joonis 6. Mitmike vanemate emotsioonid seoses kaksikute või kolmikute sünni ja kasvatamisega (autori koostatud).

Üldiselt tundsid mitmike vanemad ennast kaksikute või kolmikute sünni puhul õnnelikuna, kuid leidis ka 5% neid, kes sellega eriti nõus ei olnud. Samuti tunnevad enamus respondente mitmike kasvatamisest rõõmu. Mitmike kasvatamisega seotud stressi tundsid 33% vastajatest suuremal või vähesemal määral. Neid, kes leidsid, et ei ole eriti või üldse nõus sellega, et kaksikute või kolmikute kasvatamine tekitab neis pidevalt stressi oli kokku üle poole vastajate ehk 66%. Suurem osa vastajatest ehk 78% tunnevad ennast kas elukaaslase, tugivõrgustiku või ühiskonna poolt väärtustatuna. 15% oli aga neid, kes sellega nõus ei olnud. Peaaegu kõik ehk 92% mitmike vanematest

tunnevad ennast armastatuna. Kuna eelnevalt on selgunud, et suurem osa mitmike vanemaid elavad koos ning nende omavaheline suhe on kas sama mis enne või hoopis paremuse poole läinud peale kaksikute või kolmikute sünni, siis on normaalne nähe see, et enamus neist tunneb ennast armastatuna.

Mitmike vanematel paluti uurimuses välja tuua need teadmised, millest tunti puudust enne kaksikute või kolmikute sünni ning anda hinnang sellele, mis võiks vähendada raseduse ajal stressi (vt joonis 7).

Joonis 7. Võimalikud stressi vähendajad ja teadmised, millest vanemad tunnevad puudust enne mitmike sünni (autori koostatud).

Kõiki töö autori poolt välja toodud teadmisi, millest mitmike vanemad enne laste sünni võisid puudust tunda, märgiti ära. Kõige rohkem tunti puudust aga informatsioonist, mis on seotud mitmike kasvatamisega. Arvestades seda kui vähe on mitmike kasvatamise teemal eesti keelset kirjandust, siis on arusaadav, miks sellest kõige rohkem puudust tunti. Peaaegu sama palju ehk 48% respondentidest vastas, et tunti puudust teadmistest,

mis on seotud lastega peredele suunatud toetuste ja teenustega. 37% oli ka neid, kes oleks vajanud rohkem informatsiooni seoses mitmike sünnitamisega.

Mitmike vanemate antud kommentaaridest ilmnas, et enne mitmike sündi ja kasvatamist tunti puudust ka teadmistest seoses enneaegsete laste eest hoolitsemisega, kuna tihtipeale just need lapsed sünnivad enne määratud tähtaega. Samuti märgiti puudusena eestikeelse kirjanduse vähesust seoses kaksikute ja kolmikute sünniga. Respondentide kommentaaridest ilmnas see, et leidis ka neid vanemaid, kes ei tundnud stressi.

„Tundsin puudust teadmistest, mis on seotud enneaegsusega, mis on üsna tõenäoline risk mitmike puhul.”

„Oli küll hirm teada saades, et ootan kaksikuid, kuid hiljem olin rahul sellega, et ei teadnud eriti asjadest midagi ning see ei tekitanud ka hirmu ja stressi.”

„Korralikust eestikeelsest raamatust, mis on kirjutatud mitmike kohta. Enamikus raamatutes on 10 lauset sel teemal.”

Kõige suuremaks stressi leevendavaks teguriks pidasid enamus respondente tugivõrgustiku ehk elukaaslase ja teiste lähedaste tuge. Samuti peeti 59% vastajate poolt võimalikuks stressi vähendajaks seda, kui taastataks 14-päevane rasedus- ja sünnituspuhkus. Alla poole respondente pidasid tähtsaks ka rohkemat tuge meedikutelt ning üldist paremat teavitustööd seoses mitmike sünni ja kasvatamisega.

Vastajate antud selgitustest ilmnas, et kõige tähtsamaks peeti tugivõrgustiku olemasolu, toetust ja mõistmist, mis kõik koos aitaks vältida stressi tekkimist.

„Rahu ja puhkus ning võimalikult vähe negatiivset informatsiooni. Võimalikult harmoonilise keskkonna loomine raseduse ajal”

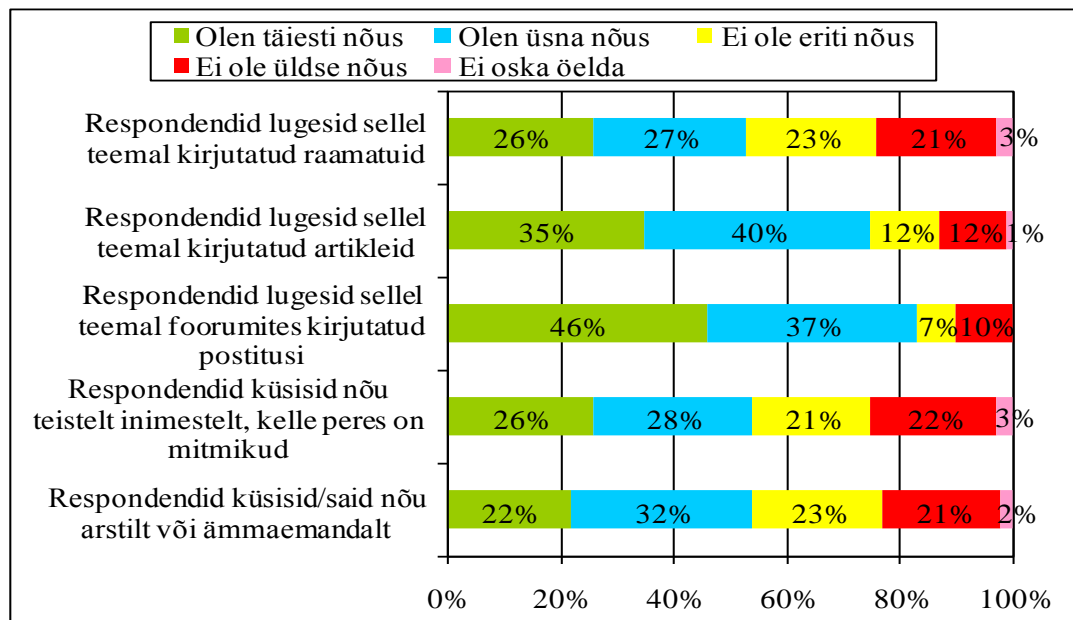
„Natuke suuremat tuge riigilt. Näiteks pidin oma töö iseloomu tõttu jääma kolmandast raseduskuust koju, mis omakorda nullis täielikult rahalise sissetuleku (haigekass hüvitis 70%, millest riik võttis veel tulumaksu ka maha). See oli keeruline aeg!”

„Mul ei olnud mitmike kandmisest tingitud stressi. Stress tuli sünnitusmajas, kui pidi üksi hakkama saama (erinevalt kodust).”

„Mitmike kandes pole raseduse ajal mingit erilist lisastressi, va arusaam, et kaksikud tuleb kindlasti keisriga sünnitada. Kui seda pidevalt peale ei surutaks, siis poleks mingit vahet raseduse ajal.”

„Abiisik, kes tuleks vaatama kasvõi kaks korda esimesel kuul, sest alguses on kõige raskem, kuna ei ole isegi aega, et pesemas käia või helistada. Soomes käib näiteks meditsiiniõde, kes abistab ja annab nõu.”

Joonisel 8 kirjeldatakse seda, kuidas respondendid emotsionaalselt ettevalmistusid mitmike sünniks ja kasvatamiseks. Saadud andmetest selgus, et natukene üle poolte vastajate luges sel teemal kirjutatud raamatuid ning üks kolmandik neist luges ka sel teemal kirjutatud artikleid. Kõige suurema infoallikana olid 83% respondentidest ära märkinud foorumites kirjutatud postitused. Samuti küsisid pooled vanemad nõu nii arstilt ja ämmaemandalt kui ka tuttavatelt, kelle perre on samuti mitmikud sündinud.

Joonis 8. Respondentide ettevalmistumine mitmike sünniks ja kasvatamiseks (autori koostatud).

Kõigile joonisel kirjeldatud väidetele vastajatest oli palju ka neid, kes ei olnud eriti või üldse nõus sellega, et nad oleksid vastavaid infoallikaid kasutanud. Sellest võib järeldada seda, et paljude tulevaste mitmike vanemateni ei jõua vajaminev informatsioon seoses eesseisva eluga.

Ühiskonna suhtumine mitmikke kasvatavatesse peredesse on tihtipeale mitmesugune. 38% vastajatest pidasid seda suhtumist eelkõige ükskõikseks. Peaaegu sama paljud ehk 34% pidasid suhtumist enda peresse pigem kaasa tundvaks. Toetavat suhtumist olid täheldanud 27% respondentidest. Leidus ka 1% ehk 2 inimest, kes arvasid, et ühiskonna suhtumine mitmikega peredesse on halvustav.

Mitmike vanemad leidsid, et suhtumist nende peresse tuleb ette igasugust. Üldjuhul oleneb see inimestest, kellega nad kokkupuutuvad ning nende teadmistest seoses mitmikega.

Mitmike vanemate jäetud kommentaaridest selgus, et paljud vanemad on kohanud ühiskonna poolt erinevaid suhtumisi. Nii halvustavat suhtumist, ükskõiksust, kaasa tundmist kui ka toetust. Kõikide nende erinevate suhtumiste kõrval on vanemad aga ära märkinud selle, et teised inimesed ja üleüldiselt ühiskond ei mõista nende olukorda ja seda, milliste iseäralike probleemidega nad igapäevaselt peavad silmitsi seisma.

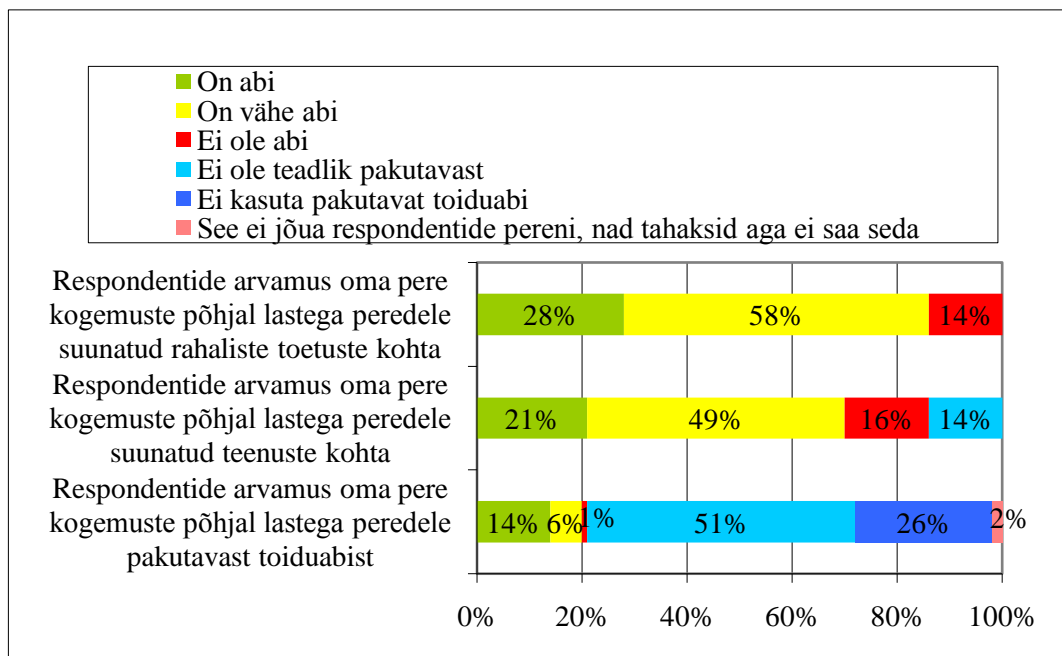
„Pea iga võõra ja ka lähedase isiku lause hakkab: „Oh kui raske sul ikka on...!“ No tõesti, mina ei hädalda aga ühiskond teeb seda topelt, lisaks vaadatakse nagu friiki, kes poegib nagu loom.”

„Tegelikult olen kohanud kõiki variante. On neid kes toetavad, häirivalt haletsevad, lausa vaenulikud ja lihtsalt mõistmatud. Näiteks on mulle rusikaid viibutatud, kui üksi kahe vankris nutva lapsega kodu poole kiirustasin.”

„Ühe lapsega vanemad ei mõista tavaliselt mitmike perede muresid. Kui toetuse teema päevakorral on, muututakse kadedaks, isegi halvustatakse. Riigi tasandil ei ole soodustusi või toetusi mitmike peredele.”

2.4.2. Mitmike vanematele pakutav riigipoolne tugi

Lastega perede toimetuleku jaoks on väga olulisel kohal nii toetused, teenused kuid tihtipeale ka Euroopa Liidu või Toidupanga poolt pakutav toiduabi. Käesoleva töö raames uuriti mitmike vanematelt kõikide nende toimetulekut toetavate asjade kohta, mis on ära toodud ka joonisel 9.

Joonis 9. Mitmike vanemate arvamus toetuste, teenuste ja toiduabi kohta (autori koostatud).

Vastustest selgus, et küsitluses osalenud mitmike vanematest ainult 28% arvab, et nende pere kogemuste põhjal on lastega peredel suunatud rahalistest toetustest abi. Kõige rohkem respondente ehk 58% arvas, et nendest on vähe abi. Kõige väiksem osa ehk 14% leidis, et nende perele ei ole lastega peredele suunatud toetustest üldse abi.

Lisatud selgitustest ilmnas nagu eelneval jooniselgi on kujutatud erinevaid variante sellest, kes peab toetusi täiesti olematuteks ehk üldse mitte abistavateks või vähe abistavateks. Leidus ka neid, kes juba toetuste väikese summa pärast pole nõus Eestis elama ning ka teisi, kelle eesmärgiks on iseseisvalt hakkama saada ning, kes peavad toetusi lisaboonuseks.

„Mitmike sünd lööb majandusliku olukorra ikka päris sassi. Kõike on vaja osta topelt ja korraga. Toetused mitmike vanematele on täiesti olematud.”

„Nendest on abi seni, kuni on emapalk. Kui emapalk läbi saab, siis ma arvan on neist toetustest vähe abi.”

„Ise elan juba kaks aastat välismaal (esimene laps on 6-aastane, kaksikud 5-aastased.). Ma ei kujuta ette kuidas emad Eestis selle toetusega toime tulevad, see ongi põhjus miks ma ei taha oma lapsi Eestis kasvatada.”

„Laste kasvades muutuvad kulud suuremaks, seda ei toetata kuidagi. Laste arendamiseks on erinevad ringid ja trennid väga kallid.”

Respondendid arvasid, et võrreldes lastega peredele pakutavate rahaliste toetustega (28%) on nende pere kogemuste põhjal pakutavatest teenustest isegi vähem kasu (21%). Peaaegu pooled ehk 49% vastajatest arvas, et nende pere kogemuste põhjal on pakutavatest teenustest vähe abi. Natukene rohkem kui toetuste puhul (14%) arvasid mitmike vanemad, et lastega peredele pakutavatest teenustest pole üldse abi (16%). Lastega peredele pakutavate teenuste puhul ei olnud 14% vastajatest neist teenustest üldse teadlikud.

Ankeedis küsimuste kõrvale lisatud mitmike vanemate kommentaaridest selgus, et lastega peredele pakutavaid teenuseid peetakse puudulikeks. Tähtsaks peeti lasteaia olemasolu, kuid vaid sellisel juhul kui jätkub ka lasteaiakohti. Samuti selgus, et paljud ei ole pakutavatest teenustest teadlikud, kuna puudub vajalik teavitamine. Mitmel korral märgiti ära ka see, et vanemad vajaksid mitmike esimestel eluaastatel lisateenust tugiisiku näol.

„Teenuste kättesaadavus piirkonniti on ikka väga erinev ja teavitamine nendest on ülipuudulik.”

„Teenused on puudulikud. Kohalikud omavalitsused ei suuda tagada lasteaia/lastehoiukohti.”

„Lasteaiateenusest on abi küll, aga siis kui lasteaiakoht ikka leitakse. Aga vaja oleks abi ka kaksikute kahel esimesel eluaastal.”

„Mitmike puhul on kindlasti puudus tugiisikust. Kui endal puudub peres, sõprade hulgas nõ tugivõrgustik, siis palju tegevusi jääb tegemata või on raskesti teostatavad, sest eriti just beebidega oleks teretulnud üks täiskasvanu iga imiku kohta.”

Toidupanga hinnangul saab nende võrgustiku kaudu toiduabi igal nädalal kokku umbes 1800 Eesti perekonda (Toidupangad 2014). Uuringus osalenud mitmike vanematest 14% arvasid, et pakutavast toiduabist on abi. Väike osa oli neid, kes arvasid, et sellest on vähe abi (6%) või pole üldse abi (1%). Selle küsimuse juures leidis natukene üle poole ehk 51% neid, kes polnud teadlikud pakutavast toiduabist ning 26% neid, kes ei

kasuta seda. Leidus ka 2% respondenti, kes valisid vastuseks, et nad sooviksid toiduabi, kuid see ei jõua nende pereni või nad ei saa seda.

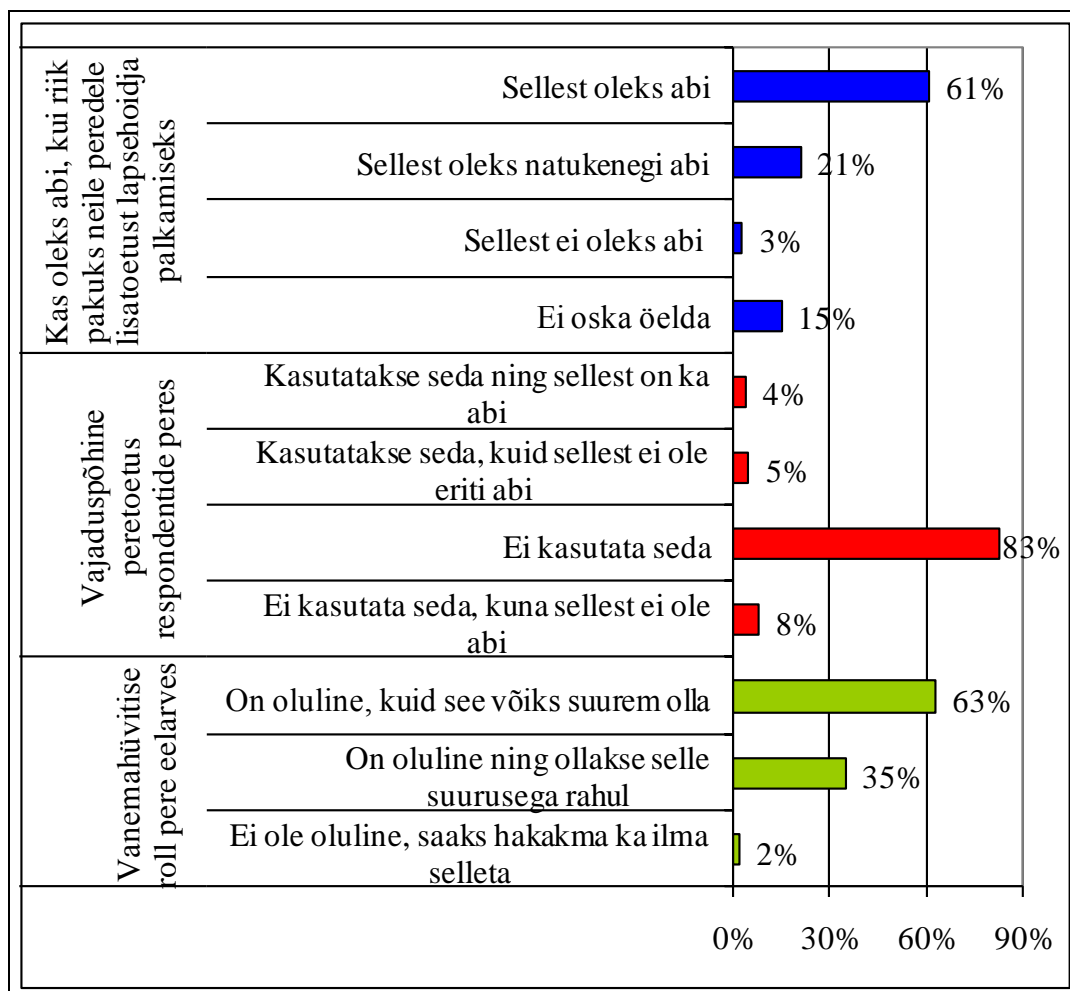
Lisatud selgitustest ilmnes, et need mitmike vanemad, kes on ise seda abi väga soovinud on seda ka saanud ning need, kellele pole otseselt pakutud, ei ole ise seda ka otsima läinud.

„Meie pere küll ei sobi kriteeriumisse, sest rahaliselt ei ela meie ei vaesuspiiril ega alla selle, kuid omavalitsus tuli palju vastu ja kuna pere järsult suurenes, siis pakuti meile EL toiduabi. Loomulikult aitab see ,sest sellevõrra saan lauale hoopis värskemad toitu panna ja ei pea kuivainetele kulutama.“

„Pole keegi pakkuma tulnud ja ole ka otsima läinud.“

Uurimusest selgus, nagu joonisel 10 on näha, et respondentide jaoks on kõige rohkem abi lastega peredele pakutavatest rahalistest toetustest. Samas kõige vähem arvati abi olevat pakutavatest teenustest. Siinkohal võis mängida roll ka see, et paljud vastajad ei olnud teadlikud lastega peredele pakutavatest teenustest (14%). Siiski oldi kõige vähem teadlikud lastega peredele pakutavast toiduabist.

Kui perre on sündinud uued ilmakodanikud, siis üks lapsevanem peab töölt kõrvale jääma ning pere endise sissetuleku tagab vanemahüvitis. Seoses sellega uuriti mitmike vanematelt nende arvamust just vanemahüvitise kohta ning lisaks veel vajaduspõhise peretoetuse kohta. Samuti oli vastajatele esitatud küsimus selle kohta, mida nad arvaksid sellest, kui riik pakuks neile lisatoetust lapsehoidja palkamiseks, et kaksikute või kolmikutega hakkama saada nende esimestel eluaastatel. Antud küsimuste tulemused on ära toodud joonisel 10.

Joonis 10. Respondentide arvamus vajaduspõhise peretoetuse, vanemahüvitise ja võimaliku uue lisatoetuse kohta (autori koostatud).

Uuringus osalenud mitmike vanematel paluti anda oma hinnang sellele, kui riik pakuks neile lisatoetust lapsehoidja palkamiseks. 61% vastajate arvates oleks sellest abi igapäevaeluga toimetulekuks, kuid 21% märkisid ära variandi, et sellest oleks natukenegi abi. Kõige vähem vastajaid ehk 3% arvas, et võimalik kirjeldatud teenusest ei oleks abi. Hinnangu jätsid andmata 15% vastajatest, mis võib tähendada seda, et käesoleva töö respondentid ei osanud seisukohta võtta, kuna ei tea täpselt, mis tingimustel ja kui kauaks lapsehoidjat antud lisatoetuse eest palgata saaks ning kui palju neil oleks sellest abi.

Respondentidel paluti anda oma hinnang ka vajaduspõhise peretoetuse kohta ning sellest selgus, et antud valimist suurem osa ehk 83% ei kasuta seda. Vastajate hulgas oli

neidki (8%), kes ei kasuta seda, kuna sellest ei ole abi. Väike osa oli mitmike vanemaid, kes kasutavad seda ning, kelle jaoks on sellest abi (4%) ja neidki, kes samuti kasutavad antud toetust, kui ütlevad, et sellest ei ole eriti abi (5%).

Mitmete vastajate puhul ilmnes, et vajaduspõhise peretoetuse summat peetakse liiga väikeseks ning see pole vanemate jaoks vaeva väärt, kuna selle taotlemist peetakse liiga keeruliseks ning sellega tegelevate ametnikega suhtlemist ebameeldivaks.

„Idee võis ju hea olla, aga reaalsuses on see ebaõnnestunud reform. Toetussumma on väga väike, eriti kui peres on palju lapsi ning taotlemisprotsess kohmakas ja vaevarikas. Näiteks lisanduvad transpordikulud omavalitsusse, et toetust üldse taotlema hakata ning lisaks veel ajakulu.”

„Olen kunagi taotlenud ja see oli liiga keeruline protsess ja peaaegu olematu tugi, võrreldes vaevaga ja suhtumisega.”

„Liiga keeruline taotleda, ametnikud on ebameeldivad.”

Paljud (63%) mitmike vanemad leidsid, et vanemahüvitise roll pere eelarves on oluline, kuid see võiks suurem olla. 35% vastajatest arvasid samuti, et selle roll on oluline, kuid nad olid selle hüvitise suurusega ka rahul. Ainult väike osa ehk 2% oli neid respondente, kes leidsid, et see ei mängi nende peres suurt rolli ning nad saaksid hakkama ka ilma selleta.

Antud küsimuse juurde jäetud respondentide kommentaaridest võib järeldada, et väga paljud peavad tähtsaks seda, et mitmike puhul oleks vanemahüvitus kahekordne või suurem, mõlemal vanemal oleks võimalus lapsehoolduspuhkusele jääda ning saada ka kummagi eest hüvitist. Samuti pakuti varianti, et lapsehoolduspuhkusel oleval vanemal oleks võimalik saada vanemahüvitist kuni laste 2-aastaseks saamiseni. Leidsid ka neid, kes olid vanemahüvitisega rahul ning kelle puhul see mängis olulist rolli laste juurde saamise juures.

„Mitmike põhjal võiks see ka topelt olla.”

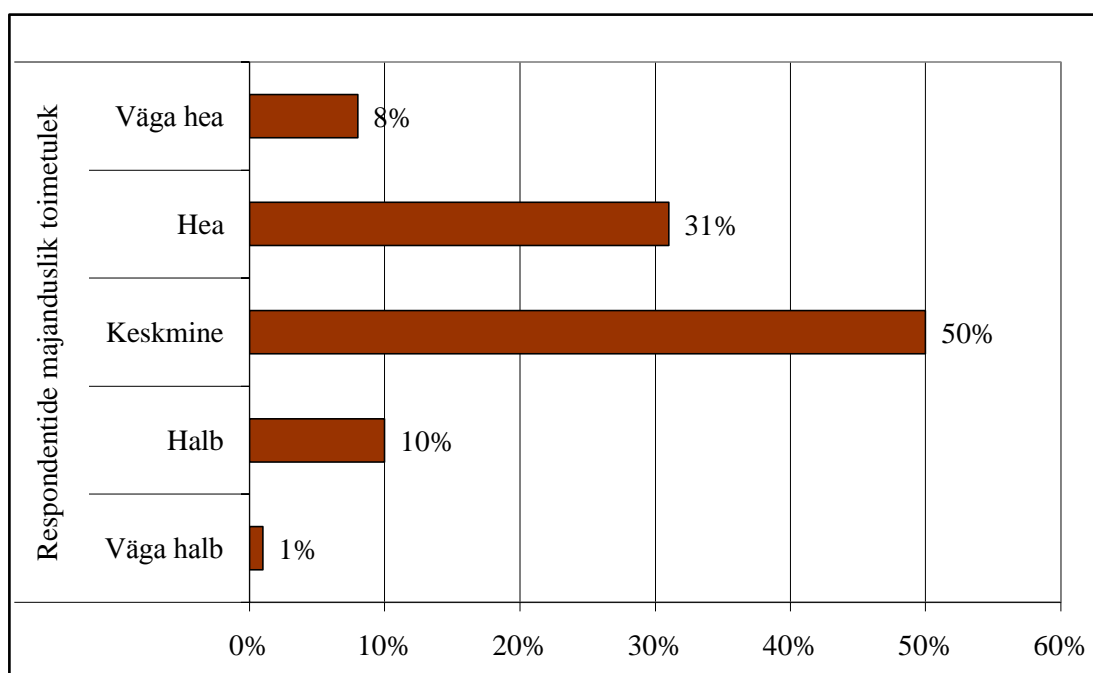
„Mitmike puhul peaks olema mõlemal vanemal õigus kasutada lapsehoolduspuhkust ja saada vanemahüvitist. (Üksikult sündinud laste puhul saadakse iga lapse kohta vanemahüvitist. Mitmike puhul on üks vanemahüvitis 2-3 lapse kohta.) Mitmike sünd on

majanduslikus mõttes pereplaneerimise katastroof, sest puudub võimalus parandada vajalikke asju (riided, jalanõud, turvatarbed jne) ühelt lapselt teisele.”

„Kaksikute ema võiks saada kauem vanemahüvitist, kui üksikut last kasvatav vanem.”

„Hüvitis võiks olla mitmike puhul pikem, 2 lapse erahoidu ei ole võimalik maksta, seega ei saa minna tööle, suletud nõiaring.”

Seoses mitme lapse korraga sündimisega, sellega kaasnevate suuremate väljaminekutega, lastega peredele pakutavate toetuste ja vanemahüvitisega oli oluline respondentidelt kuulda infot ja hinnanguid ka nende majandusliku toimetuleku kohta (vt joonis 11).

Joonis 11. Mitmike vanemate majanduslik toimetulek (autori koostatud).

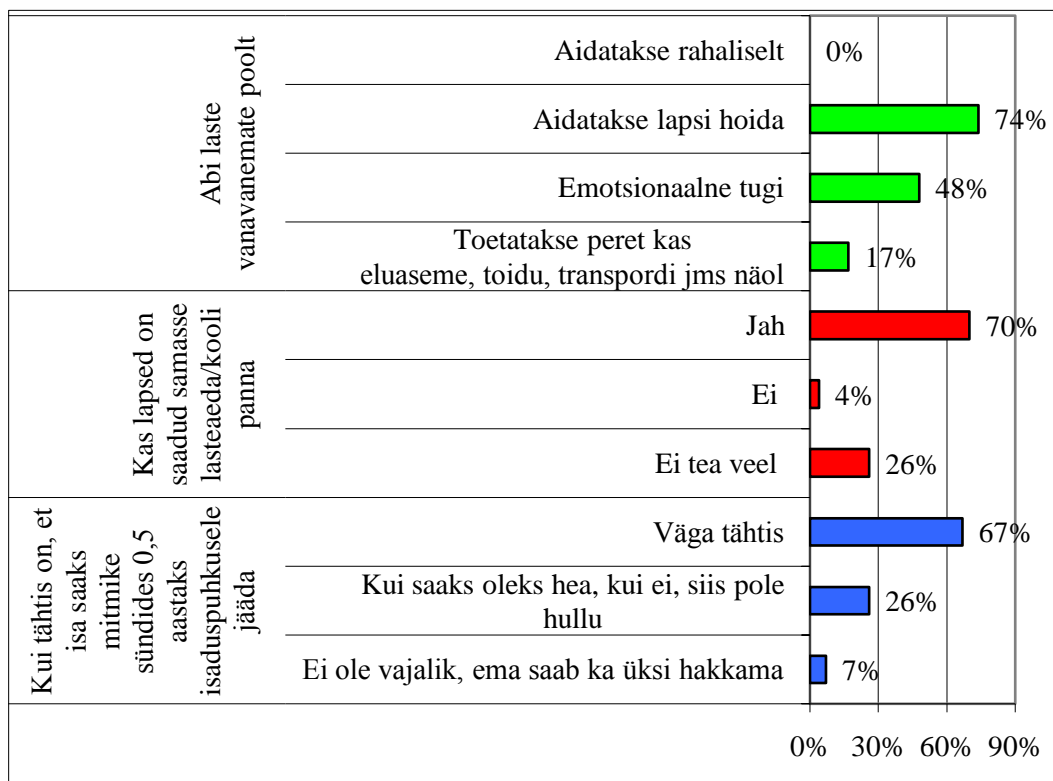
Respondentidel paluti anda hinnang oma majanduslikule olukorrale ning selgus, et täpselt pooled ehk 50% peab oma majanduslikku olukorda keskmiseks. Samuti oli palju ehk 31% neid, kes pidasid seda heaks ning 8% teisi vastajaid, kes arvasid, et see on väga hea. Uuringust selgus, et majanduslikult halvasti toimetulevaid mitmikke kasvatavaid perekondi oli respondentide hulgas 10% ning väga halvas olukorras 1%. Käesolevate andmete põhjal võib järeldada, et enamasti tulevad need mitmikke kasvatavad perekonnad oma eluga toime, kuid siiski oleks seda toimetulekut vaja

säilitada nendele peredele pakutavate spetsiaalsete toetuste või teenustega, mis omakorda aitaksid vähendada ka pingeid ja stressi pereelus.

2.4.3. Mitmike perede tugivõrgustik

Samamoodi nagu üksinda sündinud lastega peredel, nii on ka mitmikega peredel toimetulekuks väga tähtsal kohal tugivõrgustik. Igal perekonnal peaks see võrgustik koosnema lähedastest inimestest, nii laste vanavanematest kui ka sõpradest ja samas ka pereelu toetavatest asutustest.

Mitmike vanemate seas läbiviidud küsitluse käigus uuriti selle kohta, kuidas abistavad seoses kaksikute või kolmikute sündimisega respondente laste vanavanemad ning kas nad on vajadusel saanud oma lapsed samasse lasteaeda või kooli panna. Samuti on respondentide arvamus välja toodud selle kohta, kui tähtsaks nad peaksid seda, et isa saaks mitmike sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda (vt joonis 12).

Joonis 12. Mitmike perede tugivõrgustik vanavanemate, kooli/lasteaia ja võimaliku isaduspuhkuse näol (autori koostatud).

Vastustest selgus, et kõige rohkem said respondendid abi laste vanavanematelt just lapsehoidmise näol (74%). Peaaegu pooltele (48%) respondentidele ja nende peredele pakuvad vanavanemad emotsionaalset tuge. Samuti on 17% vastanuid, kes on öelnud, et laste vanavanemad pakuvad perele abi kas eluaseme, toidu, transpordi vms näol. Uuringust selgus, et ühegi vastaja peret ei toeta vanavanemad rahaliselt.

Kõige enam tõid respondendid kommentaaride lahtris välja seda, et tihtipeale kas lastel vanavanemad olid juba surnud, elasid liiga kaugel või on alles ise tööinimesed, kellel pole aega või tahtmist abi pakkuda.

„Lastel polegi vanavanemaid”

„Abi puudub.”

„Elavad teises linnas (200 km kaugusel). Kolmas vanavanem vajaks pigem ise abi, kui laste hoidmisega tegeleda.”

„Elame hetkel neist kaugel.”

„Ei pakugi, peame ise hakkama saama.”

„Erilist abi ei saa, kuna vanemad elavad kaugel, kuid kui võimalus on siis toetavad küll.”

„Vanavanemad väga vähesel määral aitavad lapsi hoida (kõik on töötavad inimesed, vahel harva nädalavahetusel viime lapsed sinna).”

Kuna lasteaiakoha saamisel on väga suur roll lapsevanema tööle naasmise ja sissetuleku taastamise juures, siis on mitmikke kasvatavale perele samuti ka väga tähtis see, et aja ja kulude kokkuhoiu mõttes oleks võimalik lapsed saada samasse kooli ja lasteaeda. Seoses sellega uuritigi respondentidelt seda, kas nad on vajadusel saanud seda teha. Peaaegu kolmandikul ehk 70%-l on see võimalus olemas olnud. Väike osa ehk 7% oli neid, kes vastasid eitavalt. Ülejäänud 26% vastasid, et nad ei tea veel, millest võib järeldada seda, et need mitmike vanemad on alles lastega kodused.

Antud töö raames uuriti seda, kui tähtsaks respondendid peavad seda, et isa saaks mitmike sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda ning vastustest selgus, et üle poolte ehk 67% pidasid seda väga tähtsaks. 26% pidas seda samuti tähtsaks, kuid arvasid, et kui sellist võimalust ei teki, siis pole ka midagi hullu vaid saadakse ikkagi

hakkama. Ülejäänud 7% arvas, et see pole üldse vajalik, kuna laste ema saab üksi mitmike eest hoolitsemisega hakkama.

Kokkuvõtvalt võib öelda respondentide tugivõrgustiku kohta seda, et suuremal osal peredel on see olemas ning kõige rohkem saadakse vanavanematelt tuge laste hoidmisel. Ka enamus vastajaid on vajadusel saanud on lapsed samasse lasteaeda või kooli panna ning väga oluliseks peetakse seda, et ka isa saaks mitmike sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda.

2.5. Järeldused ja ettepanekud

Igal aastal sünnib nii Eestis kui ka mujal maailmaski üha enam kaksikuid ja kolmikuid ning seda paljuski tänu kunstliku viljastamise levikule. Kuna ühe lapse asemel sünnib korraga mitu, siis paljudes perekondades võib lisaks lastest tulenevale rõõmule kaasneda ka stress ja mure hakkamasaamise pärast. Neil vanematel võivadki suuremad pinged tekkida just laste esimestel eluaastatel, kui abi oleks kõige rohkem vaja. Mitmike vanemate toimetuleku säilitamiseks oleks oluline, kui lisaks kolmikute suuremale sünnitoetusele ning lastega peredele pakutavale abile oleks kaksikuid ja kolmikuid kasvatavatele inimestele olemas eraldi toetus või teenus.

Käesolev lõputöö andis võimaluse uurida kaksikute ja kolmikute vanematelt nende igapäevaelu ja probleemide kohta. Samuti oli võimalus näha uuringus osalenute arvamust riigi poolt pakutavate toetuste, teenuste ja ka muu abi kohta. Empiirilised tulemused andsid ülevaate ka mitmike vanemate majandusliku toimetuleku ja tugivõrgustikult saadava abi kohta.

Antud töö empiirilisest osast selgus, et respondentide perekonnas saavad üldjuhul kõik lapsed- nii mitmikud kui ka üksinda sündinud lapsed piisavalt tähelepanu ning tunnevad ennast vanemate poolt armastatuna. Samuti suhtutakse neis peredes igasse lapsesse kui eraldi isiksusesse ning vanemad ei kasuta laste kohta sellist väljendit nagu „kaksikud/kolmikud tulge siia!“. Üldjuhul peeti oma peres mitmikuna sündinud lapsi väga sotsiaalseteks ehk julgeteks suhtlejateks. Kogutud andmete põhjal võib järeldada, et vastajad on perekesksed ja hoolivad inimesed, kes pööravad oma lastele piisavalt tähelepanu, et igapäevast neist saaks omaette isiksus.

Küsitluse käigus kogutud andmetest selgus, et enamus vastajaid elab koos oma laste emaga/isaga ning üldiselt on vanematevaheline suhe samasugune nagu enne mitmike sündi ja kasvatamist või isegi paremuse suunas läinud. Võib arvata, et kaksikute või kolmikute sünd valmistab enamikule vanematele suurt rõõmu ja uhkust ning üheskoos ollakse valmis eesseisvatele väljakutsetele vastu astuma. Samuti tundsid peaaegu kõik respondendid end mitmike sünni puhul õnnelikuna ning ka nende kasvatamisest rõõmu. Enamus neist vanematest tunneb end väärtustatuna ja ka armastatuna. See näitab veelkord, et need perekonnad on ühtehoidvad ning hoolivad üksteise tunnetest. Ühele kolmandikule mitmike vanematele tekitab kaksikute või kolmikute kasvatamine pidevalt stressi. See osutab sellele, et töö teooria osas 1.3.4. esitatud stressi mõju seoses mitmike eest hoolitsemise suure koormusega on esindatud ka respondentide hulgas.

Lõputöö empiirilisest osast selgus, et enne kaksikute või kolmikute sünnitamist tundsid tulevased lapsevanemad kõige rohkem puudust teadmistest, mis olid seotud mitmike kasvatamisega. Võib arvata, et üks põhjusi, miks sellest puudust tuntakse on see, et eestikeelset kirjandust antud teemal on väga vähe ning osades raamatutes ainult mõni üksik lõik selle kohta. Peaaegu sama palju tunti puudust ka teadmistest, mis on seotud riigipoolt pakutavate toetuste ja teenustega. Tihtipeale võivad nendeks vastajateks osutuda need lapsevanemad, kes sünnitavad esimest korda, kuna eelnevalt sünnitanud on tõenäoliselt lastega peredele suunatud toetustega varasemalt kokkupuutunud. Kahe eelnevaga võrreldes tunti kõige vähem puudust teadmistest, mis on seotud mitmike sünnitamisega, millest võib järeldada, et sellekohane informatsioon on jõudnud respondentideni küllaltki hästi, kas läbi kirjanduse või meditsiinipersonali.

Uuringust selgus, et pooled respondendid valmistusid emotsionaalselt ette mitmike sünniks ja kasvatamiseks lugedes sel teemal raamatuid, küsides nõu teistelt peredelt, kellel on kodus kasvamas kaksikud või kolmikud ning samuti said sama paljud vanemad informatsiooni ka arstilt või ämmaemandalt. Kõige rohkem aitas tulevastel mitmike vanematel ette valmistuda eelseisvaks eluks just sellel teemal kirjutatud artiklite ja foorumites olevate postituste lugemine. Võib väita, et kõige rohkem kasutati informatsiooni allikana kõige kergemini kättesaadavaid kanaleid. Nagu mitmike vanematele mõeldud foorumitest ja gruppidest näha on, siis need interneti suhtluskohad on nende perede seas küllaltki levinud. Seega võibki tihtipeale kõige lihtsam viis uueks

eluetapiks ettevalmistumisel informatsiooni koguda internetist artikleid või foorumi postitusi lugedes.

Kogutud andmetest lähtudes võib järeldada, et mitmike pered puutuvad kokku väga erineva suhtumisega ühiskonna poolt. Suhteliselt võrdselt jagunes respondentide arvamus ühiskonna hoiakute suhtes eelkõige ükskõikseks, seejärel kaasa tundvaks ning ka toetavaks. Eelkõige sõltub uuringus osalenud kaksikute ja kolmikute vanemate arvamus ühiskonna suhtumise kohta sellest, missuguste inimestega nad koos oma lastega on erinevates situatsioonides pidanud kokku puutuma.

Käesoleva töö empiirilisest uuringust selgus, et mitmike vanemate jaoks on riigipoolsest abist kõige rohkem kasu lastega peredele suunatud toetustest, seejärel teenustest ning kõige vähem pakutavast toiduabist. Kuigi mitmike perede jaoks kõige tähtsamaks osutusid lastega peredele pakutavad toetused, siis siiski leidis palju ka neid vastajaid, kes arvasid, et sellest on vähe abi arvestades seda, et mitmekordne perelisa avaldab survet vanemate majanduslikule olukorrale. Üks põhjuseid, miks respondendid pidasid pakutavaid teenuseid ja toiduabi vähem abistavaks on see, et nende puhul paljud vastajad ei olnud teadlikud, et selliseid võimalusi lastega peredele pakutakse. Samuti pidasid paljud vastajad pakutavaid teenuseid, nende kättesaadavust ja teavitustööd puudulikuks. Seoses toiduabiga arvasid ka mitmed vanemad, et nende pere ei sobi kriteeriumitesse ehk nende igakuine sissetulek ei ole alla miinimumi.

Küsitluses käigus kogutud andmetest selgus, et suur osa mitmike vanemaid arvasid, et nende perele oleks abi sellest, kui riik pakuks neile lisatoetust lapsehoidja palkamiseks. Nagu eelnevalt teooria osaski 1.3.2. on mainitud, siis nendel vanematel on lisa kätepaarist laste esimestel eluaastatel väga palju abi, kuna korraga tuleb toita ja riietada mitut last ning tihtipeale võivad neil uneajadki erineda. Respondentidel saadud vastustest ilmnes, et suurem osa nendest peredest ei kasuta vajaduspõhist peretoetust, kuna ei kuulu selle saajate hulka. Vanemahüvitist pidasid oluliseks peaaegu kõik vastajad, kuid rohkem leidis siiski neid, kes arvasid, et mitmike puhul võiks see suurem olla või kesta kauem kui ühe lapse puhul. See, et vanemahüvitis kestaks kauem on paljude mitmike vanemate sõnul oluline just seetõttu, kuna tihtipeale on raske kaksikutele või kolmikutele korraga lasteaiakohta saada ning seega ei saa lapsevanem

tööle naasta. Seetõttu jääb aga perekond mõneks ajaks ühest sissetulekust ilma. Siiski pidasid mitmike vanemad oma majanduslikku olukorda eelkõige keskmiseks ja heaks.

Läbiviidud uuringust selgus, et respondentidele pakuvad vanavanemad tuge eelkõige lapsi hoides ning samuti aidatakse neid ka emotsionaalselt. Uurimuse käigus kogutud andmetest selgus, et ükski vanavanem ei toeta peret rahaliselt. Respondentide kommentaaridest võib järeldada, et üks põhjusi, miks osadel peredel puudub oma vanemate või ämma-äia toetus, on see, et nad kas elavad kaugel või on surnud. Siiski, need kel on olemas keegi kelle peale loota, saavad mingilgi määral vahetevahel stressi ja pingete eemale hoidmiseks laste hoidmisel abi paluda või muresid kurta. Suuremal osal vastajatest on vajadusel olnud olemas võimalus oma lapsed samasse kooli või lasteaeda panna. Leidus neidki, kes sellele küsimusele vastata ei osanud, millest võib järeldada, et lapsed on alles liiga väiksed selle jaoks, et koolis või lasteaias käia ning ema on nendega kodune. Väga tähtsaks pidasid uuringus osalenud inimesed seda, et ka laste isa saaks mitmike sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda. Kuna laste ema on esimestel elukuudel mitme lapsega hommikust õhtuni ning tihtipeale ka öösel hõivatud, siis oleks üsna oluline, et ka isa saaks oma tuge pakkuda ning see omakorda lähendaks või muudaks veelgi paremaks ka ema ja isa omavahelist suhet nähes, et teineteise peale saab loota.

Antud lõputöö empiirilisest ja teooria osast lähtudes teeb autor järgmised ettepanekud:

- Selleks, et vältida mitmike vanemate seas võimaliku stressi tekkimist, võiksid juba raseduse ajal olla nendele vanematele mõeldud konkreetsed infoallikad, mis kirjeldaksid raseduse, sünnituse ja kaksikute või kolmikute kasvatamisest tulenevaid iseärasusi. Infoallikateks võiksid olla haigla ehk siis naistearsti või ämmaemanda poolt jagatavad brošüürid sel teemal ning samuti spetsiaalsed loengud perekoolides.
- Kohalike omavalitsuste poolt oleks vaja teha rohkem teavitustööd lastega peredele pakutavate toetuste, teenuste ja ka toiduabi kohta, kuna uuringust ilmnes, et väga paljud respondendid ei olnud neist teadlikud.
- Üleüldiselt oleks vaja riigitelevisioonis kui ka ajalehtede/ajakirjade artiklites mitmikke kasvatavatele perekondadele rohkem tähelepanu pöörata, sealhulgas näidates ühiskonnale nende vanemate rõõme ja ka muresid. Kui teised inimesed oleksid ka mitmike sünni ja kasvatamisega seotud probleemidest paremini teadlikud,

siis võimalik, et ühiskonna suhtumine oleks rohkem toetavam ning vähem ükskõikne ja negatiivne.

- Kuigi respondentidele osutusid riigi poolt pakutava toe suhtes kõige tähtsamaks lastega peredele pakutavad toetused, pidasid paljud seda siiski vähe abistavaks. Kolmikute sünni puhul on perele ette nähtud küll mitmeid kordi suurem sünnitoetus, kuid edaspidi nendele ega kaksikute vanematele pole ettenähtud eraldi toetust. Siiski võiks riigi poolt olla neile vanematele ettenähtud igakuine lisatoetus, mis aitaks kaasa mitmike perede toimetuleku säilimisele. Lastega peredele pakutavad teenused osutusid uuringus osalenute vastuste põhjal natukene vähem abistavamaks kui toetused. Selle üks põhjuseid on ka see, et paljud need vanemad ei olnud teadlikud neist teenustest. Lisaks sellele, et hetkel pakutavatele teenustele oleks vaja teha kohalike omavalitsuste poolt rohkem teavitustööd, oleks tähtis, et äsja mitmike vanemateks saanutel oleks võimalik riigi toel kasutada laste esimestel elukuudel tugiisiku või lapsehoidja abi. See omakorda aitaks perekonnas vähendada võimalikku tekkivat pinget ja stressi.
- Käesolevast uuringust selgus ka see, et vanemahüvitis on mitmike vanematele väga tähtsal kohal perekonna sissetulekutes, kuid nende hinnangul võiks see suurem olla. Kuna tihtipeale mitmikke korraga lasteaeda saada on raske ning lapsevanem ei saa seetõttu tööle naasta, siis üheks ettepanekuks sotsiaalministeeriumile oleks see, et võetaks arutluse alla võimalus, et nendele peredele makstakse vanemahüvitist laste 2-aastaseks saamiseni.
- Kuna suur osa küsitluses osalenud mitmike vanemaid pidas väga tähtsaks seda, et ka laste isal oleks kaksikute või kolmikute sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda, siis ka see oleks üks ettepanek sotsiaalministeeriumile, mille rakendamist nad võiksid kaaluda, et vähendada kodus lapsi kasvatava ema koormust ning pakkudes teineteisele tuge.

Võib öelda, et kõik püstitatud uurimisküsimused said mitmike vanematelt kogutud andmete kaudu vastused. Öeldakse, et lapsed on meie tulevik, kuid selleks, et nad kasvaksid lapsesõbralikus keskkonnas ning tublideks kodanikeks on vaja, et riik ning ka ühiskond mõistaks mitmike perede probleeme ning pakuks neile ka oma tuge, tagamaks lastega perede toimetulek.

KOKKUVÕTE

Need lapsevanemad, kelle perre on sündinud kaksikud või kolmikud, on saanud suure väljakutse osaliseks, eriti veel sellisel juhul kui peres on kasvamas lisaks veel teisi üksinda sündinud lapsi. Kõikide laste eest hoolitsemine ja neile eluks vajamineva pakkumine ei pruugi tihtipeale mitmike vanemate jaoks kõige lihtsam olla, seega võib see tekitada nende omavahelistesse suhetesse lisapingeid või stressi.

Käesolev lõputöö on kirjutatud teemal „Mitmike perede rahulolu ja toimetulek igapäevaeluga”. Antud teema oli autori arvates oluline uurida, sest eelnevalt on nende perede probleeme seoses mitmike sünni ja kasvatamisega Eestis vähe uuritud. Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada mitmike perede probleemid, analüüsida nende igapäevaeluga rahulolu ja ka toimetulekut seoses mitmike kasvatamisega.

Antud töö koosnes nii teoreetilisest kui ka empiirilisest osast, millest esimeses anti ülevaade mitmike sünniga seonduvast ning nende vanematele pakutavast riigipoolsest abist ja tugivõrgustikust. Samuti kirjeldati teooria osas missugused võivad olla nende perede igapäevaelu probleemid seoses suuremate lisakulutustega kui ühe lapse puhul ning ka mitmike sünni ja kasvatamisega kaasnevast võimalikust stressist.

Empiirilises osas on välja toodud ka lõputöö raames kvantitatiivsel meetodil läbiviidud uurimus, mille jaoks andmeid koguti kaksikute ja kolmikute vanemate käest sotsiaalvõrgustiku *Facebook* eksisteerivate gruppide nagu „Eesti kolmikud”, „Mitmikud” ja „KAKSIKUTELE/MITMIKELE ostan/müün/vahetan/annan ära” kui ka Perekooli ja Nupsu mitmike foorumite kaudu. Antud uurimuse valimiks kujuneski 155 mitmike vanemat, kelle vastuste põhjal selgus mitmeid uurimistulemusi.

Selgus, et uuringus osalenud lapsevanemad on üldjuhul väga perekesksed inimesed, kelle perekonnas kõik lapsed saavad piisavalt tähelepanu ning tunnevad ennast armastatuna nagu ka vanemad ise. Enamus vastajaid elab koos oma laste emaga/isaga ning üldiselt on vanematevaheline suhe samasugune nagu enne mitmike sündi või isegi paremuse suunas läinud ning tuntakse end kaaslase poolt väärtustatuna. Samuti tundsid need vanemad enne laste sündimist kõige rohkem puudust mitmike kasvatamisega seotud teadmistest, kuid samuti ei olnud paljud varemalt teadlikud ka riigipoolt pakutavate toetuste ja teenustega. Kõige vähem tunti raseduse ajal puudust teadmistest, mis olid seotud mitmike sünnitamisega.

Pooled mitmike vanemad valmistusid kaksikute või kolmikute sünniks lugedes sel teemal raamatuid, küsides nõu tuttavatelt kellel on samasugused kogemused või saadi informatsiooni arstilt ning ämmaemandalt. Kõige rohkem aitas tulevasi lapsevanemaid eelseisvaks eluks ettevalmistumisel mitmike vanematele mõeldud foorumites osalemine ja postituste lugemine. Samuti järelitati saadud andmetest, et valdavalt on ühiskonna suhtumine mitmikke kasvatavatesse peredesse nii ükskõikne, kaasa tundev kui ka toetav.

Mitmikke kasvatavad pered pidasid riigi poolt pakutava abi hulgast kõige eesmärgipärasemaks lastega peredele pakutavaid toetusi, kuigi respondentide arvates võiks kaksikute ja kolmikutega vanematele olla rohkem rahalist tuge. Sellele järgnesid natukene vähem populaarsemate vastustena lastega peredele pakutavad teenused ja toiduabi, mille üks põhjuseid võis olla ka see, et paljud vastajad ei olnud neist võimalustest teadlikud. Selgus ka, et käesolevas uuringus osalenud mitmike vanematest enamus ei kasuta vajaduspõhist peretoetust, kuna ei vasta selle toetuse saamise tingimustele. Samas vanemahüvitist pidasid oluliseks peaaegu kõik pered, kuigi arvati, et kaksikute ja kolmikute puhul võiks see suurem olla või kestaks kauem.

Suur osa mitmike vanemaid arvasid, et nende perele oleks palju abi sellest kui riik pakuks neile lisatoetust lapsehoidja palkamiseks või laste isa saaks kaksikute või kolmikute sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda. Neid vanemaid aitavad laste vanavanemad eelkõige lapsi hoides ning pakkudes emotsionaalset tuge. Käesoleva valimi puhul ei olnud ühtegi vastajat, keda vanavanemad aitaksid rahaliselt, kuid

suurem osa mitmike vanematel on olnud võimalus panna oma lapsed kas samasse kooli või lasteaeda.

Selleks, et mitmikke kasvatavate perekondade toimetulek ei halveneks peale kaksikute või kolmikute sündimist, oleks vaja, et neile peredele võimaldatakse lisatuge kas igakuise toetuse näol, mis annaks vanematele võimaluse vahel lapsehoidja abi kasutada või pakkudagi neile otseselt taolist teenust, mis omakorda aitaks vältida või vähendada stressi.

Käesoleva lõputöö autor leiab, et mitmike vanemate ja nende perede probleemidele tuleks senisest rohkem tähelepanu pöörata. See on vajalik selleks, et vähendada lapsevanemates stressi tekkimise võimalust, mis omakorda võib mõjutada peresiseseid suhteid, kodust majanduslikku olukorda ja seeläbi ka lastega perede toimetulekut. Mitmike perede koosseisus kasvab tihtipeale palju lapsi, seega peaks riigi kui ka ühiskonna jaoks olema tähtsalt kohal nende toetamine.

VIIDATUD ALLIKAD

Allvee, K. 2012. IVF – lapsed Eestis: Kohordi kirjeldus ja esimese eluaasta suremus. Tartu Ülikool Tervishoiu Instituut. (Magistritöö rahvatervishoius).

Arusaar-Tamming, K. 2013. Respondent ja küsitaja sündmusloolise küsitlusandmestiku kvaliteedimõjuritena. Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut. (Magistritöö)

Berk, L. E. 2002. Infants and children: prenatal through middle childhood (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Colpin, H., Munter, A. De., Nys, K., Vandemeulebroecke, L. 1999. Parenting stress and psychosocial well-being among parents with twins conceived naturally or by reproductive technology. Human Reproduction, vol.14, no.12, pp. 3133-3137.

Deans, A. 2003. Raseduse A&O. Suurbritannia: Carroll & Brown Publishers Limited.

Eisenberg, A., Murkoff, H. E., Hathaway, S. E. 1994. Mida oodata: väikelapseaastad. New York: Workman Publishing.

Euroopa Liidu toiduabi jõuab peatselt Eesti abivajajateni. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet.

[http://www.pria.ee/et/uudised/euroopa_liidu_toiduabi_juab_peatselt_eesti_abivajajateni.htm] 31.03.2014.

Gormly, A. V. 1997. Lifespan Human Development (6th ed.). Fort Worth: Hartcourt Brace College Publishers.

Harvey, D., Bryan, E. 1991. The Stress of Multiple Births. London: Multiple Births Foundation, Queen Charlotte's and Chelsea Hospital.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2005. Uuri ja kirjuta. Kirjastus Medicina.

Iga kuues Eesti laps elab suhtelises vaesuses. Statistikaameti ajaveeb.

[<http://statistikaamet.wordpress.com/2013/05/30/iga-kuues-eesti-laps-elab-suhtelises-vaesuses/>] 20.03.2014.

Kera, S. 2004. Üheskoos teel: lapse arengust ja kasvatuses. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Lutz, K., Burnson, C., Hane, A., Samuelson, A., Maleck, S., Poehlmann, J. 2012. Parenting stress, Social Support, and Mother-Child Interactions in Families of Multiple and Singleton Preterm Toddlers. Fam Relat. Author Manuscript 61(4): 642-656.

McKay, S. 2010. The Effects of Twins and Multiple Births on Families and Their Living Standards. University of Birmingham.

[<http://www.tamba.org.uk/document.doc?id=268>] 20.02.2014.

Peretoetuste liigid. Sotsiaalministeerium. [<http://www.sm.ee/tegevus/lapsed-ja-pere/peretoetused-ja-peretoetuste-liigid/peretoetuste-liigid.html>] 28.03.2014.

Pikhof, H., Kütt, H. 2012. Seletuskiri vanemahüvitise seaduse, riiklike peretoetuste seaduse ja töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde.

Rahvastik soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 1. jaanuar. Eestlased. Statistika andmebaas. Statistikaamet. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV0221&ti=RAHVASTIK+SOO%2C+VANUSER%DCHMA+JA+MAAKONNA+J%C4RGI%2C+1%2E+JAANUAR%2E+EESTLASED&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvas_tiku_koosseis/&lang=2] 01.04.2014.

Rudi, H. 2012a. Kolmikute vanemad vajavad nii materiaalet kui ka moraalist abi. – Postimees, 21.05.2012. [<http://www.postimees.ee/846526/kolmikute-vanemad-vajavad-nii-materiaalset-kui-ka-moraalist-abi>] 20.03.2014.

Rudi, H. 2012b. Mitmike vanemad otsivad riigilt abi. – Postimees, 20.05.2012.
[<http://www.postimees.ee/846520/mitmike-vanemad-otsivad-riigilt-abi>] 17.04.2014.

Rudi, H. 2013. Mitmike vanemad soovivad õiglast isapuhkust. – Tarbija24, 17.01.2013.
[<http://tarbija24.postimees.ee/1105928/mitmike-vanemad-soovivad-oiglast-isapuhkust>]
20.03.2014.

Sandbank, A. 2008. Kaksikud. Tallinn: Balti Raamat OÜ.

Smith, P. K., Cowie, H., Blades, M. 2008. Laste arengu mõistmine (4 tr.).
Suurbritannia: Blackwell Publishing Ltd.

Sotsiaalteenused peredele. Sotsiaalministeerium.
[<http://www.sm.ee/sinule/perele/sotsiaalteenused-peredele.html>] 20.03.2014.

Sotsiaaltoetused. Sauga Vallavalitsus. [<http://www.sauga.ee/Sotsiaaltoetused.42.0.html>]
20.02.2014.

Sünnituste arv ja mitmike sünnitused. Sünnid. Rahvastiku sündmused. Rahvastik.
Statistika andmebaas. Statistikaamet. [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV104&ti=S%DCNNITUSTE+ARV+JA+MITMIKE+S%DCNNITUSED&path=../Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/12Sunnid/&lang=2>] 28.03.2014.

Zhang, X., Qiu, L., Huang, J. 2010. Risk of Birth Defects Increased in Multiple Births. Birth Defect Research. Department Of Women's Health, Women's Hospital School Of Medicine, Zhejiang University, Hangzhou, People's Republic Of China, 91: 34-38.

Tamm, A. 2004. Lastega perede toimetulek: probleemid ja toetamise võimalused. Lapse kasvukeskkond ja sotsiaalsed oskused. Teadusartiklite kogumik. Toimetaja Tulva, T. Tallinn: Lastekaitse Liit ja Tallinna Pedagoogikaülikool, lk 24-43.

Tamm, A. 2006. Kuidas aidata kaasa vastutustundliku lapsevanema kujunemisele! Vanema vastutus versus riigi vastutus. Lapse Heaolu Eestis: riskid ja valikud. Artiklite kogumik. Toimetaja Tulva, T. Tallinn: Lastekaitse Liit ja Tallinna Ülikool, lk 36-56.

Thorpe, K., Golding, J., MacGillivray, I., Greenwood, R. 1991. Comparison of prevalence of depression in mothers of twins and mothers of singletons. Institute of Child Health, University of Bristol, University of Aberdeen, pp. 875-878.

Toidupangad. Eesti Toidupank. [<http://www.toidupank.ee/toidupangad-eestis-3/>] 17.04.2014
Toidupank – mis see on? Eesti Toidupank. [<http://www.toidupank.ee/11448/>] 31.03.2014.

Vaesus Eestis 2009. aastal. Statistikaameti ajaveeb. [<https://statistikaamet.wordpress.com/2011/02/>] 21.04.2014.

Vajaduspõhine peretoetus. Sotsiaalministeerium. [<http://www.sm.ee/sinule/perele/vajaduspohine-peretoetus.html>] 07.03.2014.

Vanemahüvitis. Sotsiaalkindlustusamet. [<http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/vanemahuvitis/>] 20.03.2014.

Vanemahüvitise seadus 2003. – RT I osa, 2003, nr 82, art 549.

Vapper, T., Parijõgi, M. Lasteaiajärgkordadest Tallinnas ja Tartus. Õpetajate Leht. [<http://opleht.ee/8505-lasteaiajarjekordadest-tallinnas-ja-tartus/>] 17.04.2014.

LISAD

Lisa 1. Mitmike perede küsitluse ankeet

Mitmike perede rahulolu ja toimetulek igapäevaeluga

Käesoleva küsitluse koostas Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži sotsiaaltöö korralduse viimase kursuse tudeng Mari-Liis Haas ning vastajatelt saadud andmeid kogutakse seoses lõputöö kirjutamisega. Antud küsitluse eesmärgiks on vastajatelt saadud andmetega välja selgitada mitmike perede probleemid, igapäevaeluga toimetulek ja üldine rahulolu seoses mitmike kasvatamisega.

Küsimustele vastamine on anonüümne. Iga vastaja anonüümsus on uurija poolt tagatud ning tulemused edastatakse üldistatud kujul.

Mõju lapsele.

1. Kui palju lapsi Teil on? (Märkige kõik mis sobivad)

- Üksinda sündinud laps
- Kaksikud
- Kolmikud

Valige palun õige variant (või variandid) ning selle taha kirjutage mitu paari neid on. Näiteks kui Teie peres on üks paar kaksikuid, siis kirjutage kaksikute taha number 1. Kui Teie peres on näiteks üks üksinda sündinud laps, üks paar kaksikuid ja üks paar kolmikuid, siis kirjutage üksinda sündinud lapse taha number 1, kaksikute taha number 1 ja kolmikute taha samuti number 1.

2. Kas olete ka ise mitmikuna sündinud? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Jah, kaksikuna
- Jah, kolmikuna
- Ei

3. Mil määral nõustute järgmiste väidetega?

Lisa 1 järg

3.1. Kõik Teie pere lapsed saavad piisavalt tähelepanu.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

3.2. Teie perekonnas tunnevad kõik lapsed ennast vanemate poolt armastatuna.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

3.3. Teie peres mitmikena sündinud lapsed on väga sotsiaalsed ehk nad on teiste inimestega suheldes julged.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

3.4. Teie peres suhtutakse igasse mitmikusse kui eraldi isiksusesse.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

3.5. Te kasutate tihti väljendit: „Kaksikud/kolmikud tulge siia!”

- Olen täiesti nõus

Lisa 1 järg

- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

Peresuhted.

4. Missugune on Teie suhe mitmike emaga/isaga? (Valige üks järgnevatest vastustest)
- Elan koos laste emaga/isaga
 - Ei ela koos laste emaga/isaga
5. Kuidas muutis mitmike sünd (ja kasvatamine) suhteid Teie ja abikaasa/elukaaslase vahel? (Valige üks järgnevatest vastustest)
- On paremuse poole läinud
 - Ei ole muutunud. Suhe on samasugune nagu enne
 - On halvemuse poole läinud
 - Oleme lahku läinud, mitmikud ei ole lahkumineku üks põhjuseid
 - Oleme lahku läinud, mitmikud on lahkumineku üks põhjuseid

Iseenda tunded.

6. Kuidas Te tunnete ennast emotsionaalselt?
- 6.1. Tundsin ennast mitmike sünni puhul õnnelikuna
- Olen täiesti nõus
 - Olen üsna nõus
 - Ei ole eriti nõus
 - Ei ole üldse nõus
 - Ei oska öelda
- 6.2. Tunnen mitmike kasvatamisest rõõmu.
- Olen täiesti nõus

Lisa 1 järg

- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

6.3. Tunnen, et mitmike kasvatamine tekitab minus pidevalt stressi.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

6.4. Tunnen end väärtustatuna.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

6.5. Tunnen end armastatuna.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

7. Mis vähendaks mitmikke kandes raseduse ajal stressi? (Märkige kõik, mis sobivad)

- Parem teavitustöö
- Rohkem tuge meedikutelt
- Abikaasa/elukaaslase ja teiste lähedaste toetus
- 14-päevase täiendava rasedus- ja sünnituspuhkuse taastamine mitmike sünni puhul

Lisa 1 järg

- Muu (nimetage)
8. Millistest teadmistest tundsite puudust enne mitmike sünnitamist? (Märkige kõik, mis sobivad)
- Teadmistest, mis on seotud mitmike sünnitamisega
 - Teadmistest, mis on seotud mitmike kasvatamisega
 - Teadmistest, mis on seotud peredele suunatud toetuste ja teenustega
 - Muu (nimetage)
9. Kuidas ettevalmistusite mitmike sünniks ja kasvatamiseks?
- 9.1. Lugesin sellel teemal kirjutatud raamatuid.
- Olen täiesti nõus
 - Olen üsna nõus
 - Ei ole eriti nõus
 - Ei ole üldse nõus
 - Ei oska öelda
- 9.2. Lugesin sellel teemal kirjutatud artikleid.
- Olen täiesti nõus
 - Olen üsna nõus
 - Ei ole eriti nõus
 - Ei ole üldse nõus
 - Ei oska öelda
- 9.3. Lugesin sellel teemal foorumites kirjutatud postitusi.
- Olen täiesti nõus
 - Olen üsna nõus
 - Ei ole eriti nõus
 - Ei ole üldse nõus
 - Ei oska öelda

Lisa 1 järg

9.4. Küsisin nõu teistelt inimestelt, kelle peres on mitmikke.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

9.5. Küsisin/sain nõu arstilt või ämmaemandalt.

- Olen täiesti nõus
- Olen üsna nõus
- Ei ole eriti nõus
- Ei ole üldse nõus
- Ei oska öelda

10. Missugune on Teie arvates ühiskonna suhtumine mitmikke kasvatavatesse peredesse? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Toetav
- Ükskõikne
- Halvustav
- Kaasa tundev

Palun lisage oma kommentaar.

Riigipoolne tugi.

11. Mida arvate oma kogemuste põhjal lastega peredele suunatud rahalistest toetustest? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Nendest on abi
- Nendest on vähe abi
- Nendest ei ole abi

Palun lisage oma kommentaar.

Lisa 1 järg

12. Mida arvate oma kogemuste põhjal lastega peredele suunatud teenustest? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Nendest on abi
- Nendest on vähe abi
- Nendest ei ole abi

Palun lisage oma kommentaar.

13. Mida arvate oma kogemuste põhjal lastega peredele pakutavast toiduabist? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Ei ole teadlik pakutavast toiduabist
- Ei kasuta pakutavat toiduabi
- Sellest on abi
- Sellest on vähe abi
- Sellest ei ole abi
- See ei jõua meie pereni. Tahaksime aga ei saa

Palun lisage oma kommentaar.

14. Mida arvaksite, kui riik pakuks mitmike peredele lisatoetust lapsehoidja palkamiseks? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Sellest oleks abi igapäevaeluga toimetulekuks
- Sellest oleks natukenegi abi igapäevaeluga toimetulekuks
- Sellest ei oleks abi igapäevaeluga toimetulekuks
- Ei oska öelda

15. Mida arvate vajaduspõhisest peretoetusest? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Kasutan seda ning sellest on abi
- Kasutan seda, kuid sellest ei ole eriti abi
- Ei kasuta seda
- Ei kasuta seda, kuna sellest ei ole eriti abi

Palun lisage oma kommentaar.

Lisa 1 järg

16. Milline on vanemahüvitise roll Teie pere eelarves? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- See on oluline, kuid see võiks suurem olla
- See on oluline, olen selle suurusega rahul
- See ei ole oluline, saaksin ka ilma sellela hakkama

Palun lisage oma kommentaar.

17. Kuidas hindate oma majanduslikku toimetulekut? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Väga hea
- Hea
- Keskmine
- Halb
- Väga halb

Tugivõrgustik.

18. Missugust abi saate laste vanavanematelt? (Märkige kõik, mis sobivad)

- Laste vanavanemad aitavad rahaliselt
- Laste vanavanemad aitavad lapsi hoida
- Laste vanavanemad pakuvad perele emotsionaalset tuge
- Laste vanavanemad pakuvad perele tuge kas eluaseme, toidu, transpordi jms näol
- Muu (nimetage)

19. Kas olete saanud vajadusel oma lapsed samasse lasteaeda/kooli panna? (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Jah
- Ei
- Ei tea veel

20. Kui tähtsaks peate seda, et isa saaks mitmike sündides pooleks aastaks isaduspuhkusele jääda? (Valige üks järgnevatest vastustest)

Lisa 1 järg

- Pean seda väga tähtsaks
- Kui saaks oleks hea, kui mitte, siis pole ka midagi hullu
- See pole vajalik, saan ka ise laste eest hoolitsemisega hakkama

Üldine osa.

21. Sugu

- Naine
- Mees

22. Vanus

Lahtrisse saab sisestada ainult numbreid.

23. Haridustase. (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Põhiharidus
- Keskharidus
- Keskeriharidus
- Kõrgharidus

24. Elukoht. (Valige üks järgnevatest vastustest)

- Harjumaa
- Hiiumaa
- Ida-Virumaa
- Jõgevamaa
- Järvamaa
- Läänemaa
- Lääne-Virumaa
- Põlvamaa
- Pärnumaa
- Raplamaa
- Saaremaa
- Tartumaa

Lisa 1 järg

- Valgamaa
- Viljandimaa
- Võrumaa
- Välismaal

Suur tänu vastamast!

SUMMARY

THE CONTENTEDNESS WITH EVERYDAY LIFE AND SUBSISTENCE OF MULTIPLE BIRTH FAMILIES

Mari-Liis Haas

Parents who have twins or triplets born into their family have faced a big challenge, especially if there are already other, separately born children in the family. Taking care of all the children and providing them with everything they need might not be the easiest task for the multiple births' parents and it might thus generate additional tensions or stress into their relationship.

This bachelor's thesis is written on the topic „The Contentedness with Everyday Life and Subsistence of Multiple Birth Families“. The author of the thesis finds that the topic is important to study because those families' problems that are related to the birth and raising of multiple birth children have not been thoroughly studied in Estonia. The purpose of this work is to identify multiple birth families' problems, analyse their contentedness with everyday life and also their subsistence in relation to raising multiple birth children.

The thesis consists of both a theoretical and an empirical part. In the theoretical part, there was given an overview of aspects related to multiple birth, and of the aid and support network that is provided for parents by the government. In addition, those families' possible problems that are connected to larger additional expenses compared to one child were addressed, as was the possible stress that comes with the birth and raising of multiple birth children.

In the empirical part, the quantitative survey is given that was conducted in the framework of this thesis and for which data was collected from the parents of twins and triplets via the existing groups „Eesti kolmikud“ („Estonian Triplets“), „Mitmikud“ („Multiple Birth Children“) and „KAKSIKUTELE/MITMIKELE ostan/müün/vahetan/annan ära“ („FOR TWINS/MULTIPLE BIRTHS buy/sell/exchange/give away“) in social network Facebook, and also via the multiple birth subforums of Perekool and Nupsu. The sample of this study was 155 parents of multiple birth children, and several study results are based on their answers.

It appeared that the parents that participated in the survey are generally very family-orientated people in whose families all children receive enough attention and feel loved, and so do the parents. Most respondents live together with their children's mother/father and generally the relationship between the parents is the same as it was before the multiple birth, or even better, and they feel that they are valued by their partner. Before the birth of those children, the parents lacked the most the knowledge related to raising multiple birth children, but many parents were also not aware of the support and services offered by the government. The least they lacked knowledge related to giving birth to multiple birth children.

Half of multiple birth parents prepared themselves for the birth of twins or triplets by reading books on this topic, by asking advice from acquaintances who have similar experience, or by getting information from a doctor or a midwife. The prospective parents found that they received most help for their future life from participating and reading posts in forums for multiple births' parents. It was also deduced from the received data that generally the society's attitude towards families who are raising multiple births either indifferent, sympathetic or supporting.

The families raising multiple birth children considered benefits for families with children the most purposeful amongst the aid offered by the government, but in the opinion of the respondents, there should be more financial support for parents with twins or triplets. This was followed by services and food aid offered for families with children, one of the reasons for this could be that many respondents were not aware of those opportunities. It also appeared that most of the multiple birth parents who participated in the survey did not use the need-based family benefit because they did not

meet the requirements of this aid. However, parental benefit was considered important by nearly all families, although they thought that with twins or triplets, this should be bigger or last longer.

Many multiple birth parents said that their family would find it very helpful if the state offered them additional support to hire a babysitter or if the father of the children could take paternity leave for half a year after the birth of twins or triplets. The grandparents of children mostly offer support for those parents by babysitting and offering emotional support. In the current sample, there were no respondents who would receive financial aid from grandparents, but most of the multiple birth parents have had the opportunity to put their children to the same school or kindergarten.

So that the subsistence of multiple birth families would not get worse after the birth of twins or triplets, it would be necessary that those parents were provided with additional support either in the form of a monthly benefit that would give parents an opportunity to use a babysitter's help from time to time, or that they were offered a similar service directly that would help to prevent or reduce stress.

The author of this bachelor's thesis finds that the problems of multiple birth parents and families should be given more attention. This is necessary in order to reduce the possibility of the parents getting stressed that could in turn influence the relations in the family, the economic situation and thus the subsistence of families with children. In multiple birth families, there are often many children growing, thus supporting them should be important for both the state and the society.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mari-Liis Haas, sündinud 24. augustil 1988. aastal

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Mitmike perede rahulolu ja toimetulek igapäevaeluga”,

mille juhendaja on Valter Parve ja kaasjuhendaja Kandela Õun,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 08.05.2014.